

LA RENAIXENSA

REVISTA CATALANA

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

Carrer de la Portaterrissa, 18, baixos.

BARCELONA.

R.510.196

D

TAULA

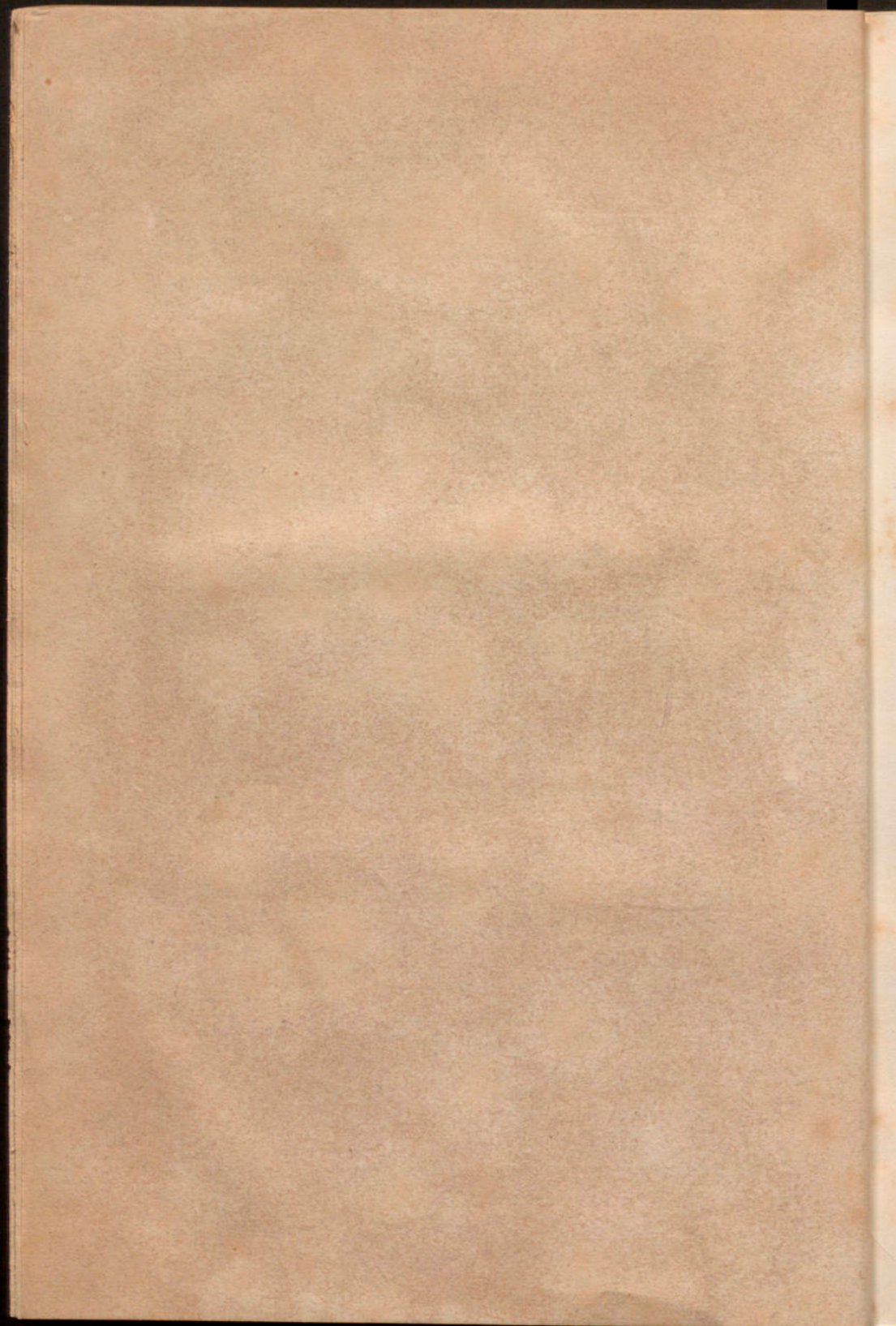
	Pág.		Pág.
		BARTRINA, JOAQUIM M.	
A. P.		Amorosas.	91
Bibliografia.	187	BELL-LLOCH, LO COMPTE DE.	
A. S.		Descripció de dos monu- ments megalítics, crom- lenchs, cercols de pedra ó túmulsos de la segona épo- ca de la edat de la pedra, segons los mes moderns autors.	145
Santa María de Ripoll.	325	BERTRAN Y BROS, PAU.	
AGUILÓ, TOMAS.		Madrigal.	273
<i>Sa mula y es missatge.</i>	157	A Apol-lus.	186
ALSINA Y CLOS, SIMON.		BOFARULL, ANTONI DE.	
<i>A una guer.xa.</i>	213	Diccionari de la llengua ca- talana.	113
ANÓNIM.		BOFILL, JOSEPH.	
Bibliografia.	33	Necrologia.	57
<i>Dictamen sobre 'l projecte del Institut y demés esco- las provincials.</i>	47	CALVET, DAMÁS.	
ARABÍA SOLANAS, RAMON.		Fragments de la Passió y mort de Nostre Senyor Jesucrist.	88
Los Clubs Alpíns y las Asso- ciacions d'excursions.	299	Bresca del cor.	278
ARGULLOL, JOSEPH D'.		COMAEELLA, JOAQUIM.	
<i>Lligám que 's trenca resta lligám.</i>	16	Per l' Agost.	45
AULESTIA Y PIJOAN, A.		CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA.	
<i>Lo moviment literari cata- lá en 1878.</i>	7	Cartell.	47
BALAGUER, VÍCTOR.			
<i>Lo guant del Degollat.</i>	222		

La Renaixensa

	Pág.		Pág.
		MARTÍ Y FOLGUERA, J.	
<i>Llista de composicions</i> , 275, 51, 98	142	<i>La Justicia y la Misericordia</i>	208
DOMENECH, I. LUIS.		Recort á Pere Mata.	127
<i>Reforma de Barcelona</i>	123	MASFERRER, F. DE P.	
DURAN DE LEON, LLUISA.		<i>Un somni</i>	274
Anyoransa.	44	MASFERRER, RAMON.	
E. G.		Quatre paraulas sobre un acte fisiològich.	1
<i>Lo pianista Càrlos G. Vi-diella</i>	206	MASRIERA Y COLOMER, ARTUR.	
FARNÉS, SEBASTIÀ.		<i>L' anyell</i>	280
<i>La taquigrafia</i>	104	MATHEU, F.	
<i>Un petó</i>	104	<i>En la mort d' una cusineta de set anys</i>	328
<i>Mudansa</i>	282	MONSERDÁ DE MACIÀ, DOLORS.	
FORTEZA, THOMÁS.		<i>La producció de la dona</i>	274
.	272	MORERA, ANTONI.	
GALLARD, ARTUR.		<i>Desde mon balcó</i>	261
<i>Primavera</i>	100	NAVARRO, FELIP BENICI.	
Inauguració del Centre literari catalanista de Sabadell.	38	<i>La crítica literària en Espanya</i>	105
<i>L' amor del patje</i>	185	NEGRE Y CASES, J. DE.	
GRAS, FRANCISCO.		<i>Treball productiu de la dona</i>	321
<i>De mon llibre de memorias</i>	76	OLLER, NARCÍS.	
GUIMERÁ, ANGEL.		D. Andreu A. Comerma autor del Dique de la Campana.	133
<i>La mort de David</i>	178	PALAU-QUIJANO DE PRATS, EMILIA.	
IXART, J.		<i>A ma estimada germaneta Dolors ab motiu de sa primera comunió</i>	134
<i>Bibliografia</i>	283	PASTOR AICART, JOAN B.	
LLORENTE, TEODOR.		<i>La nina dels ulls blaus</i>	102
<i>A María</i>	39		
LO RAT-PENAT.			
<i>Cartell</i>	50		

Taula

Pág.		Pág.
PELLA Y FORGAS, JOAN.		ROCA, J. NARCÍS.
Periodisme. Estudis histò- richs del de Catalunya. 21, 57 112, 151		Certámen de 1878 de la Asso- ciació literaria de Gerona 137
PIROZZINI MARTÍ, CARLES.		ROURE, CONRAT.
Breus consideracions sobre lo renaixement de las Be- llas Arts catalanas. 289		<i>Discurs necrològich en con- memoració del músich- poeta En Joseph A. Clavé.</i> 225
PONS Y MASSAVEU, JOAN.		Sols tu. 184
Trent' anys. 41		Desenganys. 234
Una petaca d' història. 211 261, 310		SANPERE Y MIQUEL, S.
PROTECCIÓ LITERARIA.		<i>Bibliografia.</i> 215
<i>Bases.</i> 105		SARDÀ, J.
PUIGGARÍ, JOSEPH.		<i>Bibliografia.</i> 44
<i>Confraria dels correus en la capella den Marcús.</i> 90		<i>Id.</i> 162
RENYÉ, FREDERICH.		Una reforma convenient. 241
<i>La veu de la terra.</i> 160		SCHWARTZ, FREDERICH.
RIBOT Y SERRA, MANEL.		Pensaments. 330
<i>La magrana.</i> 93		SOLER, FREDERICH.
RIERA Y BERTRAN, JOAQUIM.		<i>La bona filla.</i> 269
<i>Los actors del Teatro Cata- là.—D. Joaquim García Parreño.—D. Lleó Fon- tova.</i> 72		SORIANO, RAMON.
<i>Los actors del Teatro Cata- là.—Donya Francisca So- ler de Ros.—Donya Cata- rina Mirambell.—Donya Mercé Abella.—Donya Roseta Caçurro.</i> 141		<i>Apuntes per la Monografia de la Catedral basilica de de Sta. Creu y Sta. Eula- lia de Barcelona.</i> 169, 240, 9
<i>Los actors del Teatro Cata- là.—D. Iscle Soler.—Don Andreu Caçurro.—Don Hermenegildo Goula.— D. Frederich Fuentes.</i> 101		TOBELLA, FRANCISCO X.
Balmes, sa vida y sas obras. 163 198, 249		Incubació artificial y pro- creació metòdica d' aus casulanas. 83
		UBACH Y VINYETA, F.
		<i>Al trevall.</i> 97
		VALLS, N. DE.
		<i>Lo concurs del Institut.</i> 1
		VILA Y GUYTÓ, ANTONI.
		<i>Maror y calma.</i> 41
		<i>¡May será cert!</i> 95

LO CONCURS

DEL INSTITUT ⁽¹⁾

ANYS fa que la Diputació de Barcelona desitjava construir un edifici per l' Institut de segona ensenyansa. Mal encabit en l' antic convent del Carme, ahont hi havia també l' Universitat, no podia ni desplegar-se en harmonia ab las exigencias dels avenços moderns, ni subsistir gayres anys en un lloch que, sobre amenassar ruina, estava condemnat á desapareixer.

Convensut d' aixó nostre Cos provincial, buscá terreno y encarregá 'l projecte al distingit arquitecte de provincia En Francisco Daniel Molina, á qui sorprengué la mort en 5 de juliol de 1867, sens que pogués deixar termenada sa obra. Y si bé per alguns temps després s' insistí en aquell pensament, més tart las circunstancias cambiaren de tal manera que 'l feren inútil del tot.

(1) Avuy que 'ls lectors d' aquesta revista rebrán una heliografia de la perspectiva que presentarà lo monument qu' han projectat per las ensenyansas, museus y escolas provincials los distingits arquitectes D. Lluís Domenech y D. Joseph Vilaseca, no creyém sigan inoportuns los datos que sobre dit projecte y lo concurs al efecte celebrat anem á donar, per més que la falta d' espay nos obliga á ferho ab major brevetat de lo que voldr' am.

Basta haver fullejat las estadísticas d' ensenyansa, pera veure com ha anat extenentse en nostra terra l' ofició no sòls per las ciencias sinó també per las arts (1).

Per altra part, la Diputació de Barcelona, qu' ha comprés sempre lo que val lo conreu de tots los rams del saber humá (2) y ferma ab aquesta creencia ha volgut facilitar l' ensenyansa en quant sos medis li permeten, ha anat creant novas escolas y ha afalagat lo desitj de desenrotllar l' importancia de totas ellas fins á col·locarlas al nivell de las més avansadas.

Mes, per aixó ha vingut lluytant sempre ab la falta de lloch. L' Institut, desallotjat del convent del Carme, passá al Bon Succés y d' aquí al Seminari, d' ahont desallotjat fou també. L' Escola d' Enginyés industrials se vegé obligada á sortir del convent de Sant Gayetá, y avuy, pagant un lloguer de tres mil duros, la provincia ha de tenir en l' Universitat nova encabidas com podeu pensar, aquellas duas institucions, l' Escola provincial d' Arquitectura y la Normal de Mestres, sens poder desenrotllar com fora degut la d' Arts y Oficis tan necessaria per un pais industriós com lo nostre, ni extendrer tampoch los serveys de las altres com voldria. A la Llotja ja no hi cab res més; sos migrats museus están, si puch dirho aixís, farcits; no pot ja contenir lo nombre d' alumnos que voldrian dedicarse al conreu de las arts plásticas, y deixant pera mes enllá, mal que siga ofegant vivíssims desitjos de la Diputació y de l' Academia, lo crear una escola especial de dibuix y pintura pera las noyas, no 's podrá prescindir d' instalar, dins de poch, novas escolas de dibuix en los barris de Ponent.

A tot aixó deu encará afegirse la situació trista en que 's troba la Junta provincial d' Instrucció pública que, per falta de lloch, te sas oficinas en un pis llogat y ha de reunir-se en lo palau de la Diputació; l' Academia de Bonas lletres que 's veurá al mitj del carrer en quant s' enderroque 'l convent de Sant Joan, y la Comissió de Monuments que además de corre igual risch, ha de tenir son museu en Sta. Agata, que no es lloch adequat ni suficient.

No es, donchs, ja sols l' Institut lo que reclama edifici propi; lo necessitan també totas las Academias, Museus y Escolas avans citadas.

Per aixó es que las últimas Diputacions de Barcelona, prenent mellor concell, abandonaren la primera idea y pensaren en construir un edifici prou gran, que puga contenir casi bé totas las institucions científicas que la provincia sosté ó apoya. La grandiositat de l' obra, lo desitj de que sia monumental, la forma irregular del solar en qu' ha d' aixecarse y las mil y una necessitats á que ha de respondre, complicavan lo problema y aconsellavan l' auvertura d' un concurs com á medi més segur de resoldrel no sóls bé, sino del mellor modo possible. Se demanà á las escoles y academias interessadas nota del espay que necessitan y de tots los serveys que sas respectivas institucions reclaman, se borronejá un programa y, després d' un detingut estudi y de maduradas discussions, se publicaren, ab fetxa 8 de janer de 1877, las bases y programa del certámen, que s' estamparen y varen esser circuladas ab profussió per Espanya y l' estranger. L' idea era grandiosa; lo camí pera durla á cap, prescindint d' algun defecte de detall, corresponia á l' idea per la nobleza y cultura que revelava.

Tothom sab que lo geni y la sabiduría no son patrimoni exclusiu de cap nació, que l' home més justament celebrat per sas passadas obras no troba á voltas l' exacta resolució del problema que se li confia. Y si aixó passa en totas las esferas d' acció de l' inteligencia humana, més passa encara en las obras d' art, ahont l' inspiració, la creació y 'l sentiment no naixen de la experiencia, ni solen creixer al compás de l' etat, ni s' obtenen, si bé mil·loran, ab l' estudi; naixen expontáneament, se presentan quan bé los hi pareix; no sempre que se 'ls demana. Perque donchs ab lo major nombre facilita la troba d' un moment felís qu' un sol artista no hauria tal volta obtingut ab molts y molts esforços: lo certámen es, en cassos consemblants, lo medi més prácticch pera conseguir lo que 's desitja.

No parlém ara del sabor delicat que per nosaltres revesteix aquesta forma moderna d' adjudicar premis, sempre y quan se sosté ab vera noblesa per part del Jurat y dels concursans. Ja sabém que malhauradament raras vegadas se sosté com fora degut, que la fragilitat humana tot ho corromp; mes no perquè 's presenten exemples que tota ànima ben nascuda y no ofuscada condemnará, han de rebutjarse conquistas com aquesta que per si sola honra á una época. Solsament lo rasgo de fer presentar l' obra sens firma, revela una intenció may prou alabada; es lo sagell d' un segle que no busca apellidos sino *inteligencias*, es l' expressió d' una societat que si os estrenyerá la má d' amich en lo carrer, no voldrá judicarvos sentint la veu carinyosa que pot fer prevericar al jutje.

Lo camí emprés per la Diputació de Barcelona era tant més gran, en quant no posava límit ni traba de cap género que signifiqués exclusió del talent.

No exigía ni títols, ni nacionalitat; las obras revelarian l' home; ants no 'l volia conèixer; després li entregaria 'l premi, fós qui fós, vingués d' hont vingués.

Per aixó sens dubte 's vejé tan ben corresposta y més s' hi hauria vis: encara si 'l plasso concedit pera l' avansprojecte no hagués estat tan curt. (3)

Lo terme de tres mesos pera trovar no mes qu' una sombra de bona solució á problema tant complicat, nos semblá sempre curt en desmesura. Los fets nos han dat la rahó. Havia de comptarse en que 'l concurs tenia un carácter universal y que sóls per arribar á noticia dels arquitectes extranjers se passaria una quarta part de temps lo menos. Afegimhi que després de trovada per casualitat la noticia en los diaris, se veurian precisats á reclamar lo programa y á férsel traduhir y veuréu com quedavan en situació molt desventajosa ab respecte á nosaltres.

Y no lamentém aixó precisament per l' éxit que 'l concurs ha tingut, que no l' esperavam mellor; sino per la fama d' improvisors qu' aquell acte pot havernos donat fora de casa, hont sempre desitjariam quedar de la mellor

manera y perquè, ó nos hauriam honrat coronant lo talent estranjer, ó encara fora més gran la gloria qu' avuy han conquistat nostres compatricis que ja no es poca.

Los avans-projectes foren 19, entre ells, alguns vinguts de Madrid y altras provincias. D' aquestos 19 lo primer fallo ne deixá 9 fora de combat, (4) y com lo tribunal per rahons que no volem apreciar, se negués á adjudicar lo premi á cap dels 10 projectes definitius, quedaren aquests reduits á 3 que 's consideraren com preferents y mereixedors sos autors de completar sos treballs (5). Entre ells hi havia los senyors Domenech y Vilaseca que per últim han triunfat sobre 'ls altres obtenint del nou tribunal un fallo per demés laudatori.

Al posar á sa obra 'l lema *All hail Macbeth! ha schalt be king hearafter*: «Avant, Macbet! cal que sigas rey» poch pensavan nostres amichs qu' escribian una profecia. En Vilaseca y En Domenech, al posar aquest lema, cercavan una veu que 'ls alentes y servís de contrapés á la desconfiansa qu' al entrar en lluyta, s' apodera de tothom y sobre tot dels que de debó valen. Mes d' una volta, durant lo concurs los haviam trovat ab l' ánimo decaigut mitj resolts á abandonar l' empresa, «Avant, Macbeth» los hi deyam. Y Macbet ha sigut rey.

No vos parlarém de l' importancia técnica del projecte escullit, perque la traducció del dictámen del nou jurat, que vá en aquesta mateixa revista, os la farà veure mellor que jo ho faria; desitjo sols fervos notar que 'n Vilaseca y en Domenech pertanyen de cor á la jovenalla qu' ab tan d' afany dedica tots sos esforços á l' engrandiment de nostra aymada Catalunya. Aquest triunf es donchs també un triunf pel catalanisme, tant més celebrable en quant, sobre havernos demostrat una volta més que tenim entre nosaltres, capacitat de primer orde, ha posat á nostra Diputació en camí de dotar á Catalunya d' un monument axecat á la ciencia y á las arts que, per sa grandiositat y bellesa, será sens dupte lo més important de tots los nostres monuments civils y en sa mena un dels més grans del mon. (6)

Lo qu' ara convé es que la Diputació de Barcelona no abandoni l' empresa per costosa que sia; y no l' abandonarà segurament si está ben penetrada com ha d' estarho de la necessitat de semblant edifici. Sens éll, los col·legis particulars li farán cada dia més competencia al Institut, per la falta de desenrotllament que pot dar aquest á sas ensenyansas; l' Escola Industrial no podrà esser may lo que deuria y menos encara la d' Arts y oficis; las de Pintura, Escultura y Grabats, estacionadas per sa falta de condicions y sobre tot per la de Museus com cal, arribarian á perdre tota mena de deixebles. Ab éll, apart de l' importancia que pendrán totas las escolas, museus y colleccions, deixarà als segles veniders honrós exemple del amor que sentim per lo conreu de l' inteligencia, é immortalisarà tot d' una son nom y lo de dos arquitectes catalans desde avuy il·lustres.

En quant á nosaltres, com tot catalá de cor, conservarem fins més enllá de la tomba l' agraphiment y l' entusiasme que 'ns inspira tothom qui més enlayra lo nom de nostra patria.

N. DE VALLS.

NOTAS

(1) Los col·legis agregats al Institut de Barcelona que 'n 1867 eran 38, avuy son ja 53: 30 en la capital y 23 á fora: (Bulletins oficials de 1878 núms. 284, 286, 288, 290 y 292.)

La Escola de Bellas Arts contava en 1865, 295 alumnos, comprenenti los de Maestros d' obras, Aparelladors y Agrimensores, y l' any passat ne sumá 786. La Escola d' Enginyers Industrials tingué en aquell curs 97 deixebles y 145 en lo passat; la de Náutica 138 y 200 respectivament (Almanachs del Diari de Barcelona de 1866 y 1878).

(2) Ademés de sostindre més escolas superiors que cap altre d' Espanya, inclosa la de Madrid, sosté continuament de dos á tres pensionats al estranger per las Arts, per l' Industria y Comers unas voltas, per l' Arquitectura altres; subvenciona á l' Academia de Bonas Lletres per la celebració de concursos, premia la publicació d' obras sobre historia, antigüetats y literatura catalanas, protegeix las exposicions y concursos que creu mereixedors de protecció y subvenciona ademés á la Societat Económica d' Amichs del País, als Jochs florals, al Institut agrícola catalá de Snt. Isidro, y á varias institucions d' ensenyansa pera artesans y obrers. (Presupostos de la provincia de Barcelona, anys derrers).

(3) Segons se digué en son temps demanaren programas sis arquitectes francesos, dos belgas, un alemany y un italiá; cap dels quals ha concorregut, sens dubte per lo que diem.

(4) Bulleti oficial de 1 de juliol de 1877.

(5) Id. id. de 8 de mars de 1878.

(6) Ocupará una superficie de 27,000 metros quadrats. (Programa del concurs celebrat al efecte).

LO MOVIMENT LITERARI

CATALÀ EN 1878

CONTINUANT sa marxa progressiva la literatura catalana, presenta en l'any anterior un conjunt de circumstancies de la més alta transcendència. Deixant apart lo gran nombre de certámens qu' en ell s' han celebrat, y que si sobre sos veritables fruyts son discutibles, revelan quan menys que's va extenent cada dia més lo cercle dels aficionats á nostras lletres; nos hem de fixar en la qualitat d' algunas de las obras publicadas, tals com la traducció de la *Comedia del Dant*, las duas edicions de *L'Atlántida*, lo *Libre de coses asanyalades*, *Les costums de la ciutat de Tortosa* y l' *Album pintoresch monumental de Catalunya*, que 'ns demostra la tendencia als estudis sérios, per part de nostres publicistas, ensemps que las aficions catalanistas de las personas més instruidas, únicas que acostuman á possehir tal classe d' obras.

Debém fer també ressaltar singularment que l' augment que s' observa en 1878 en lo nombre de periódichs catalans, no ho es d' efimeras publicacions que duran sols un dia, sino de periódichs verament notables y que tenen vida assegurada, com *Lo Gay saber*, *La veu de Montserrat* y 'ls *Bolletins de las Associacions d' excursions*.

Valencia, que s' havia mostrat fins ara bastant indiferent á las ardentas excitacions d' alguns de sos fills, que li ensenyavan acondolits l' estat de sa literatura provincial, ha despertat tot d' un cop á aquella falaguera veu, fundant una Associació ab lo títol de *Lo ratpenat*, é instituhint en un dels principals colisseus un teatre valenciá, en lo qual s' han donat contínuas representacions, posan ten es-

cena importants produccions en nostra llengua. També lo públich d' aquella ciutat ha fet una acullida molt simpática á la companyia catalana que ha actuat allí aquest hivern, ab gran profit pera la propaganda de nostra literatura y plaher dels catalanistas qu' han vist alguns dias figurar casi excludivament en la secció d' anuncis dels periódichs valencians, espectacles en catalá.

La consideració que han vingut mereixent nostras manifestacions literarias dintre y fora d' Espanya ha aumentat també en la finida anyada, regoneixentne llur importancia (desprenentse d' antigas é infundadas prevencions) crítics molt eminents de la Cort, y ocupantse de sas principals obras revistas que figuran en primer lloch en lo mon literari, com *Le Polybiblion* y *The Athenæum*, de Lón-dres.

Pera l' any qu' hem comensat tením entés se prepara bona cullita d' obras de tots los géneros; y si á l' influencia qu' ellas han d' exercir en nostre avens intelectual hi continúan cooperant, com fins aquí, las Associacions particulars; y si per sort lo Govern de la nació ó alguna corporació oficial, com nostra digníssima Diputació, se decidís á seguir l' exemple del Govern francés que acaba d' instituir á Montpellier duas cátedras de llengua y literatura románica, podriam prometrens veure prest colocada nostra literatura al nivell que per sa historia y per sas actuals manifestacions li pertoca.

Lo resúmen de lo publicat durant l' any anterior dona un total de 100 obras (50 dramáticas y 50 no dramáticas) lo qual si bé en conjunt no arriba al nombre de las del any 1877, en cambi acusa un augment de 13 obras no dramáticas sobre las d' aquell. Los periódichs son 16 y també 16 los certámens en que s' han premiat composicions catalanas.

OBRAS CATALANAS

ASSOCIACIÓ CATALANISTA D' EXCURSIONS CIENTÍFICAS.

Album pintoresch monumental de Catalunya (láminas heliográficas acompañadas de la descripció). Claustre de la Seu de Vich.—Ermita de Sta. Agnés en S. Llorens del Munt.—S. Feliu del Recó.—Claustre de S. Salvador de Breda.—Castell de Montsoriu.—Saló de Llotja de Barcelona.—Paissatge de la vall del Tordera.—Fatxada de S. Cugat del Vallés.—S. Pere de Casserras.—Claustre del monastir de S. Cugat del Vallés.—Paissatge de S. Pere Cas-serras.—Patí dels taronjers de la Audiencia.—Cova del drach en Sant Llorens del Munt.—Monument de Balmes en la Seu de

Vich.—Paissatge de Sabassona.—Abside del monastir de S. Cugat del Vallés.—Monastir de S. Llorens del Munt.—Barcelona.

AULÉSTIA Y PIJOAN (Antoni).

Barcelona, ressenya històrica.—Barcelona.

BALAGUER (Víctor)

Trajedias, su autor en verso catalan Víctor Balaguer, sus traductores en verso castellano Ruiz Aguilera, Nuñez de Arce, Rétes, Perez Echevarría, Barrera, Llorente, Roselló, Biedma, Sierra y Chaves.—Segunda edicion.—Madrid.

Las esposallas de la morta, tragedia.—Barcelona.

BALAGUER Y MERINO (Andreu).

Lo Carnestoltes á Barcelona en lo segle XVII.—Barcelona.

BRIZ (Francesch Pelay).

Las Baladas.—Barcelona.

Id. y MATHEU (F.)

Calendari català del any 1879.—Barcelona.

CARETA Y VIDAL (Antoni).

Brosta, aplech de quèntos, escenas de costums, tradicions, novelas y fantasías.—Barcelona.

COMES (Pere Joan)

Libre de algunes coses asanyalades succehides en Barcelona y en altres parts format per Pere Joan Comes en 1583, publicat per primera volta baix la revisió de D. Joseph Puiggari.—Barcelona.

CUSPINERA (Climent).

Flors boscanas, aplech de poesías.

ESCODÉ VILA (Baldomero).

Poncellas, colecció de poesías catalanas.—Barcelona.

FEBRER (Andreu).

La Comedia de Dant Allighier (de Florencia) trasladada de rims vulgars toscans en rims vulgars cathalans per N' Andreu Febrer (siglo xv) dala á luz acompañada de ilustraciones crítico-literarias D. Cayetano Vidal y Valenciano.—Barcelona.

FITER É INGLÉS (Joseph).

Invasió dels alarbs en la Cerdanya y reconquesta d' aquesta comarca per los cristians.—Barcelona.

FONT Y MIQUEL (Ramon).

Los protestants en nostres mercats.—Vich.

GENÍS (Martí).

La Mercé de Bellamata, novela de costums.—Vegis lo volum dels Jochs Florals.

GIREAL (Enrich C.)

Cobles molt devotas á honor de nostre Senyor Deu e de la sua be-

neyta mare, fetas per lo magnífich Mossen Bernat Estrús.—Gerona. 2.ª edicion.

LLADRÓ (N.).

Lucrecia Profanada, poema joco-sério.—Valencia.

LLOMBART (Constantí).

Tabal y Dolsayna.—Festes y costums.—Valencia.

Tipos d' auca.—Valencia.

Lo rat-penat, calendari llemosí per 1879.—Valencia.

Abelles y Abellerols, colecció de epígramas.—Valencia.

MASRIERA (Artur).

Perlas catalanas, llegendas, tradicions, etc.—Barcelona.

Poesías premiadas en lo certámen literari del Centre catalanesch recreatiu.—Barcelona.

MALUQUER (Joan).

Teatre Catalá, estudi histórich-crítich.—Barcelona.

MATHEU (Francesch).

Lo Reliquiari (poesías).—Barcelona.

MOLAS (Joan).

Lo Llonguet, almanach en miniatura pel 1879.—Barcelona.

PALÁ Y MARQUILLAS (Miquel M.)

Intímas y cantars, poesías.—Barcelona.

PONS Y MASSAVEU (Joan).

Quadros en prosa.—Barcelona.

RENYÉ Y VILADOT (Frederich).

Odes d' Anacreon, traduhides directament del grech al catalá.—Barcelona.

RIERA Y BERTRAN (Joaquim).

Escenas de la vida pagesa, noveletas y narracions varias de costums catalanas.—Barcelona.

SAURA (Santiago Angel).

Novísim diccionari manual de las llenguas catalana y castellana. 6.ª edició.—Barcelona.

SALVAT (Salvi).

Rarezas de Barcelona (publicació periódica).—Barcelona.

TOBELLÀ (Francisco X.)

Calendari de «L' art del pagés» pera l' any 1879.—Barcelona.

VALS Y VICENS (Joseph M.^a)

Discurs llegit en la festa de repartició de premis del Centro catalanesch.—Barcelona.

VERDAGUER (Jascinto).

La Atlántida, poema que obtingué 'l premi de la Excmá Diputació Provincial de Barcelona en los Jochs Florals de 1877 ab la traducció castellana per Melcior de Palau.—Barcelona.

La Atlántida, poema català.—Buenos-Ayres.

VILA (Joan).

Impresions (aplech de versos).—Barcelona.

VARIS.

Jochs Florals de Barcelona, any 20 de llur restauració MDCCCLXXVIII.
—Barcelona.

Un pom de flors á las noyas catalanas (poesías).—Barcelona.

Llibre d' or de la moderna poesia catalana (aplech de las principals composicions modernes).—Barcelona.

Almanach de «La Campana de Gracia».—Barcelona.

Almanach de «Lo Nunci».—Barcelona.

Flors d' enguany, colecció de poesías de diversos autors.—Barcelona.

Mil y un epigramas catalans.—Barcelona.

Certámen del Centro Graciense (composicions premiadas).—Gracia.

Niu Guerrer.—*Certámen humoristich literari de 1878*.—Any II de sa restauració.—Barcelona.

Sessió inaugural de «Lo rat-penat», discursos y poesías que se lligueren y pronunciaren en aquell acte.—Valencia.

ANÓNIMS.

Libre de les costums escrites de la Ciutat de Tortosa. Texto catalan (auténtico) enriquecido con las variantes de códices anteriores al siglo xv, traducido, anotado y concordado por el Dr. D. Ramon Foguet.—Nueva edicion hecha por la Corporacion municipal.—Barcelona. MDCCCLXXVIII.

Ratos perduts, colecció d' epigramas catalans inédits per R. F.—Barcelona.

Estética infantil (máximas en vers).—Barcelona.

TEATRO ¹

BOIX (Emili).

La pastora de Bethlem, comedia en tres actes ab música de D. Joan Tristany.

BRIZ (F. Pelay) y SOLER (Frederich).

La fals ó lo cap de colla, drama en tres actes.

BURGUET (Joan Bta.).

El bort, drama en tres actes, estrenat á Valencia.

CAMPANY (Narcís) y MOLAS (Joan).

Lo rellotje del Montseny, sarsuela fantástica en 4 actes.

¹ Las produccions á las quals no 's fixa lloch del estreno s' entén que ho han sigut á Barcelona. Lo nom d' aquesta ciutat al final de la calificació de l' obra indica que hi ha sigut estampada.

CAMPS (Gaspar).

Esquellots, pessa en un acte, estrenada á Igualada.

COLOMER (Conrat).

La casa tranquila, comedia en tres actes.

Lo meu modo de pensar, pessa en un acte.

Vostés dirán, pessa en un acte.

COMA (Abelard).

Tres personas, pessa en un acte.

CORT (Salvador).

La forsa de la rahó, drama en tres actes.

La joya de la costa, id. id.

Qui la fa la paga, pessa en un acte.

Qui no posa treu, id. id.

Un cas com un cabás, id. id.

ESCALANTE (Eduart).

El chiquet del miracle, pessa estrenada á Valencia.

Les criaes, id. id.

FELIU Y CODINA (Joseph).

Lo Rabadá, drama histórich en tres actes.

Lo mestre de minyons, pessa en un acte.

LLADRÓ (Ramon).

El pecat de la enveja, drama en tres actes, estrenat á Valencia.

MORETONES (Salvador).

Mitjas solas y talons, pessa en un acte, estrenada á Sant Martí de Provensals.

MORULL (A).

Dos y un sastre, pessa en un acte, estrenada á Palamós.

MOLAS (Joan).

De Nadal á Sant Esteve, comedia en dos actes.

PALANCA (Francisco).

Decrets de la Providencia, comedia en tres actes estrenada á Valencia.

PALLARDÓ (Alfred).

Lo barret blanch, pessa en un acte.

PIQUET (Jaume).

Joseph, Pep y companyia ó la festa dels fusters, comedia en dos actes.

Un fill de Cárlos d' Espanya, comedia en dos actes.

Carrer nou, núm. 3, comedia.

PICH (Rosa).

Tal 's creu durla al molí, comedia en dos actes.

RIERA Y BERTRAN (Joaquim).

Una orga de gats, comedia en dos actes.

RODRIGUEZ Y MASDEU (F).

Sortint del ball, pessa en un acte.

REVOLTÓS (Martí).

Enredos á mitja nit, pessa en un acte.

RAMON (Ramon).

Un pis per llogar, pessa en un acte, estrenada á Tarragona.

SOLER (Frederich).

Lo contramestre, drama en tres actes.—Barcelona.

Nos ab nos ó la campana de Sant Llop, comedia en dos actes.—Barcelona.

La cua de palla, comedia en tres actes.—Barcelona.

TORRES (Pere Anton).

Lo full de paper, drama en tres actes.

TORROMÉ (Rafel).

La primera nit de Maig, drama en tres actes, estrenat á Valencia.

TORROMÉ (Leandro).

La Molinera de Silla, comedia bilingüe en dos actes, estrenada á Valencia.

UBACH Y VINYETA (Francesch).

La ma freda, drama en tres actes.—Barcelona.

La cua del xueta, comedia en dos actes.

VIDAL (Eduart) y CARCASSONA (Bartomeu).

La Guardiola, sarsuela en tres actes.

VARIS.

Los trescents del Bruch, drama en quatre actes d' espectacle.

ANÓNIMS.

Set caps per un barret, pessa en un acte.

La barretina, id. id.

Cuatro soldats y un cabo, comedia en dos actes.

Dos que no s' entenen, id en un acte.

Lo rústich Bertoldo, comedia d' aparato en quatre actes.

Carta canta, pessa bilingüe en un acte estrenada á Valencia.

El titot de Nadal, pessa en un acte, estrenada á id.

El mestre de escola, id. id. id.

PERIÓDICHS

La Renaixensa. Revista catalana de literatura, ciencias y arts. Any VIII, t. I y II.

Revista catalana, quinzenal.

Lo Gay Saber, id. id.

- L' Art del pagés*, revista quinzenal d' agricultura pràctica.
La quinsena del pagés, id. id.
L' excursionista, bolletí mensual de l' Associació catalanista d' excursions científicas.
Butlletí de l' Associació d' excursions catalana (mensual).
La Veu del Montserrat, semanal.
La campana de Gracia, id.
Lo Pregoner, id.
Lo Nunci, id.
L' Avi, id.
Memorias de l' Avi, id.
La campana de l' unió, id.
La Llumanera, de Nova-York, ilustració mensual.
L' Aureneta, revista semanal de Buenos Ayres.

CERTÁMENS

EN QUE S' HAN PREMIAT TREBALLS EN CATALA

Certámen de La Renaixensa (Abril).—Centre Catalanesch (28 Abril).—Jochs Florals (5 Maig).—Centro Graciense (26 Maig).—Festas llatinas de Montpeller (Maig).—Certámens Clavé (24 Juny).—Societat L' Aranya (23 Juny).—Centro de Lectura de Reus (30 Juny).—Certámen de Sans (24 Agost).—Niu Guerrer (8 Setembre).—Colegi Mercantil (25 Setembre).—Joventut Catòlica de Tortosa.—Academia Bibliográfica Mariana.—Associació literaria de Gerona.—Certámen de «La Bordadora.»—Certámen del Ate-neo Obrero de Valencia.

OBRAS NO ESCRITAS EN CATALÁ

MES REFERENTS Á CATALUNYA

- Historia politica y literaria de los Trovadores*, per D. Víctor Balaguer, Tomo 1.er
Catalanes ilustres.—*El inquisidor Fray Nicolás Eymerich*, per D. Emili Grahit.—Gerona.
Monastir de Sta. María de Ripoil, per Joseph M. Pellicer.
Poetes liriques catalans, per M. Milá y Fontanals.
Le roman de Blanquerna. Notice d' un manuscrit du xive siecle ap-

partenant á la bibliothéque de M. C. Piot per Alfred Morel.—
Fatio.

La vida de S. Amador. Text antich reproduhit per V. Lietaud.

Asociacion literaria de Gerona.—Año VI.

Las costumbres catalanas en tiempo de Juan I, per Salvador San-
pere y Miquel.

Historia crítica (civil y eclesiástica) de Cataluña, per D. Antoni de
Bofaruli: ts. 7 y 8.

Historia del derecho en Cataluña, Mallorca y Valencia.—Código
de las Costumbres de Tortosa.—T. 2.

Estudios catalanistas, per N.

A. AULÉSTIA Y PIJOAN.

Barcelona. Janer de 1879.

LLIGÁM QUE 'S TRENCA,

RESTA LLIGÁM.

I.

Que ni darém á ne 'l noy de la mare,
Que ni darém que ni sábiga bó,
Pansas y figas y nous y olibas
Y una plateta de mel y mató.

EYNA gran quietut per totas las contradas, no 's mou una fulla ni vola un aussell; ¿y com s' ha de moure si apreta la terra y las brancas dels arbres, espessa capa de neu? De plom lo cel y blanca ben blanca la plana, sembla que per tot impera lo repós de la mort. La neu, mansa mansa, vá posantse per tot arreu ab tal escrupulositat y cuidado, que no deixa petje ni petjada, camí ni caminal, esquerda ni forat; y sempre tranquila sense fressa ni soroll; baixa y baixa l' un borrelló darrera de l' altre, seguit y suaument, com si hi hagués l' intent de no fer mal á res y de tractarho tot per igual. Es ben cert: la neu no fa diferencia y com si L' que l' envia digués: «tot es una mateixa cosa, l' arbre y la casa, l' home y la terra, lo animal y la planta» la neu, estent sa blanca capa per tot lo

que trova: y com no fa mal y porta bonansa, per aixó s' ha dit: «any de neu any de Deu:»

Y la terra emblanquinada es trista, pero també es hermosa: y l' espectacle de l' igualtat de nivell y de color, porta á l' ánima certa serenitat y melancolia, certa fredó com fredó de neu, que fá entendre y veure, quan petits son los desnivells del mon, quan petites las diferencias en todas las cosas, y que basta una capa de neu per igualarho y anivellarho tot. Y heus aquí, terrible imatge de lo que deu ser la nevada de la mort. Mes, sens apartarnos del mon reyal en que 'ns trovem per ara, del mon ahont tan agermanats viuhem l' ánima y lo cós, es també cert y ben cert, que sota de la neu, lo grá colgat, quiet quiet, germina, y d' aquella fredó, y quietut, semblansa de la mort, en surt calor, y moviment y vida, que pren mil formas y accidents, y venen sorolls y tempestats, que l' home contempla y contemplará sempre embadalit. ¡Pobre criatura! Miragles veus del matí al vespre: miragle es la vida, miragle ets tu mateixa, ¿y vols esplicar las cosas que no entens porque no las pots entendre?... Deixemho corre.... Val mes que tornem á la voreta del Cardoner á veure la nevada.

Es tanta la quietut y repós de la comarca, que ni l' aygua del riu, 's mou ni gens ni mica, com qu' está glassada: y no es del tot inoportú lo que hem dit assuara, porque ja 's veurá que sota del gel y de la neu, altre vida germina, que no es la del grá de blat ni del aglá de alsina. Lo fret tanca las portas, la calor las obra y s' escampa.

II.

L' únich moviment que s' observa, l' únich color diferent que 's nota, l' única cosa que trenca l' uniformitat de la naturalesa, es una columna de fum que amunt puja elegant y ondosa. Surt d' una gran casa en un turonet asentada, y que voltada de neu, d' un xiquet lluny s' ata-

laya, porque lo fum l' assenyala. Lo fum de foch n' es mostra: lo foch es calor: entremhi que hi trovarém pel fret consol, y pot ser lo grá que germina, qu' espera la primavera y que ha de donar sos fruits al estiu.

Diguemho de altra manera; diguem que la casa es l' ou, las parets la closca y la llar lo rovell: no ni ha poca de gent, 'ls amos y los masovers, los petits d' uns y altres, 'ls mossos, las minyonas, 'ls pastors, lo bover y la porcairola. Allá en terras de per avall, en las del mar á la vora, hi ha un mal ó una pesta que mata molta de gent; y encara que del mal ja mimba la forsa, 'ls amos de Fusimanya per assegurar la basa, allargan sa anyal estada en la masia y aixó ha fet que 'ls hi atrapessin los dias de Nadal.

En consemblant diada, ja 's pot contar, las neulas, los torrons y lo vi blanch á dojo van per l' escó: los pastors y 'l rebadá com si fossin cans, á grans mossadas en tren-can una barra dels de Àlicant, mes forta que pedra foguera; la porcairola no pot ovrir la boca, porque la mel dels de avellana qu' ab gran afany mastega, se li ha encastat als caixals y genivas de baix y de dalt y sembla que se li han assentat las barras: un mosso que veu lo seus trevalls, se 'n compadeix y al cás posa remey posantli lo broch xich del porró á la boca: la noya dels masovers, la petitoya Angeleta, en lo petit escambell sentada canta baixet:

Que ni darém á 'n 'l noy de la mare
Que ni darém que ni sábiga bó. . .

Y en Cárlos, lo fill y hereuet dels amos de Fusymanya també sentadet en altre petit escambell al costat de la noya, cantant baixet com ella, li respon:

Pansas y figas y nous y olibas
Y una plateta de mel y mató. . .

Mes los torrons fins que 'ls han enviat de Barcelona,

no son pel noy de la mare, pot ser ho fassí que no ho porta la cansó; parteix Cárlos lo tros que li ha dat sa mare, y la meytat la dona á l' Angeleta y á la noya li saban bo: y acabada la turrónada, xichs y grans, amos y masovers, mossos y pastors, agafan las capas y bastons, y cantant y ballant y marcant lo compás ab los esclops, van de la cuyna á la capella á veure 'l pesebre y adorar 'l ninyo que jau damunt de un llit de neta palla, en mitj de la Mare de Deu y de San Joseph, lo bou y l' ase y voltat d' angelets. En Cárlos y la noya abrigats en una mateixa capa, la del padrí que s' ha quedat al escó, van davant de la colla y comensan la cansó:

Pastors y pastoras
 Anem á Belém
 Anem á Belém.
 A adorar 'l ninyo
 De Nazaret
 De Nazaret.
 Portemli ofrena
 D' abrich y aliment
 De abrich y aliment.
 Qué pobre molt pobre
 Moriria de fret
 Moriria de fret.
 Es fill y es pare
 Es pobre y es Rey
 Es fill de Maria
 Lo bon fill de Deu.
 Pastors adoremlo
 Sens por á la neu.
 Sens por á la neu.
 Mes fá per nosaltres
 L' bon Jesuset
 L' bon Jesuset.

Y tots cantan la cansó, y ballan marcant lo compás ab esclops y bastons y fent cercol, van passant y adorant l' ninyo que 'ls presenta lo rectó, que també s' ha quedat á passar la diada de Nadal, ab los senyors de Fusymanya. Y cauen borrellons de neu com unas truitas, y torna tota

la colla á la llar y al escó: y en Cárlos y l' Angeleta, se abrigan en la capa del padrí y á la vora del foch torna cantar la noya:

Que ni darém á 'n 'l noy de la mare
Que ni darém que ni sápga bó

Y l' hereuet li respon altre volta:

Pansas y figas y nous y olibas
Y una plateta de mel y mató.

Y torna á donarli la meytat de las neulas, y li parteix los turrons, y sucen y beuen los dos en un mateix got bon vi ransi; y al un y al altre, 'ls sab molt bó.

III.

La neu no sempre dura; com aygua qu' es congelada, á son primitiu estat torna, aixis que la forsa del Sol li obliga; y marxa la mes menuda cap amunt, y la mes grossa en forma d' aygua visible y tangible cap avall, y no ha fet sino assahonar la terra, rentar 'ls arbres y las plantas, y deixarho tot mes bonich, mes lluent y mes hermós: si; ja ho podem dir: any de neu any de Deu.

A hivern de neu, segueix primavera esplendorosa; los blats, verts, frescos y gemats; floreixen los magraners, esclatan las ponsellas, timons y romanis, y espigols y salvias y sajolidas, llansan onadas de flaïre en lo vent, y manan las fontetas, y corren xaragalls y torrents, y cantan 'ls aucells, y saltan los cabridets, y com torna la calor, torna la vida y ab ella l' alegria, y la mostran homens y animals y los vegetals y la terra, y fins lo cel y las bromas y tot lo creat.

Ja podem contar que 'ls moradors de la masia ó Mas de Fusymanya, no están com en temps de Nadal, aple-

gats al entorn de la llar y sentats al escó: no, allí queda fosch y fumat y negre y solitari, abrigat com sempre y esperant altres Nadals y altres nevadas, que fassin recordar als oblidadissos, las ventatjas y bon amor, d' aquell lloch estret, sense llum y anguniós, y qu' ara sembla que tothom lo refuga y tothom en fuig. Lo fret tanca las portas, lo calor las obra y per tot s' escampa: aixís es que l' un al hort, l' altre al camp, l' altre á la vinya, tots escampats anavan cada hu pel seu costat y á sa feina, menos lo Padrí y lo gat vell de la casa, que mes agrahts que ningú, no podian oblidar, que á mercé d' aquell lloch, son caliu y sá calor, havian passat l' hivernada, menjant las tres sopas al dia, ab salut y sens dolor. Veritat es que tan 'l gat com 'l Padrí, ja de molt temps 's portavan bon afecte, y no pot ser altre cosa, si 's té en compte que eran molt bons companys; que allí passavan dormint las horas mortas, sens incomodarse l' un á l' altre, ni renyir may, ni tenir cap disputa ni paraula: y en gustos tan s' avenian, que per no esposarse á pluja, vent, neu ó tempestat, de la cuina no sortian, y si 'l gat vejent un raig de Sol, treya 'l cap á fora, tornava desseguida, com si volgués dir al seu company: «no 't moguis que en lloch fá tan bó com aquí,» y l' Padrí llavors acomodantse millor en sa banquetta, gratava una mica ab la punta del bastó 'l cap de la bestiola, com si també li volgues dir: «ja t' ho deya jo que erats un gat dels frares.»

Y després d' aquesta divergencia d' opinions, sens acritut manifestada, tornava la pau y la tranquil·litat y la dormida per set ó vuit horas: aixís y de la mateixa manera se trovavan per Sant Jaume y Sant Steba, no habenthi ja casi be cap diferencia entre 'l color del Padrí, del gat, dels banchs, de la taula, del escó, de las parets y dels cremastechs: tot era negre, tot color de suja: lo únich blanquinós era la cendra.

Dientho tot, es cert que 'l pobre Padrí, ja altre companyia que la del gat no li restava, y com no tenia mes remey, feya de la necesitat virtut: l' Angeleta havia saltat

del bressol, y si despres, encara durant algun temps, menjava ab 'l Padrí, y jugava entre sas camas, ara, com aureneta novella, que ha saltat del niu, volia corre y volar si fos possible, y corria y saltava y bornava, y mes que may 'l dia á que 'ns referím, perque ans de la posta de Sol havian de arribar, 'ls senyors de Barcelona y en Carlos, l' hereuet de Fusymanya.

Arribaren en efecte, á l' hora anunciada, y los masovers deixant la feina y la casa, sortiren bon trós enllá y los feren gran rebuda: venian los senyors á disfrutar en lo camp de la hermosa primavera: en Cárlos saltá del burro aixís que vejé la noya y li doná forta abrassada; y saltant y bornant agafats de la má entraven los dos jovellets á la casa, bona estona avans que 'ls pares d' un y altre: sortiren corrents altre volta á rebre 'ls que quedavan enderrera, y los tornaren avansar, y quan foren tots á la masia, los pares de 'n Cárlos com á bon recort donaren á la noya un mocador y un devantal, y l' hereuet, desembolicá un paper y entregá ell mateix á l' Angeleta, una nina com una gran senyora vestida.

No 'us podeu figurar l' alegria d' aquella criatura: saltava y brincava y cridava, y es ben segur que aquella nit de pura uradura no va dormir la noya dels masovers. Al matí següent, encara no era ben clá dia, que ja l' Angeleta ab la nina al brás, cantava davant del cuarto de 'n Carlos:

Que ni darém á 'n 'l noy de la mare
Que ni darem que ni sápig bo,

Y l' hereuet á qui tampoch may arribava l' hora de corre y saltá pel camp y pel bosch, de dins de sa cambra li respongué desseguida:

Pansas y figas y nous y olibas
Y una plateta de mel y mató.

IV

Sortí en Carlets, vestit y aixerit y fet tot un pagés, ab sa barretineta vermella, calsons y espardenyas, que ja tot ho tenia amenit en lo Mas de Fusymanya: ab la noya, mes bé saltaren que no baixaren l' escala y cap al camp fugiren, ell en busca de nius de garsas ó de gaits, y ella seguintlo per seguirlo.

Mes tart, quan la forsa del Sol feya agradable la sombra, ajudava 'l noy á la noya en altre feyna distinta, en justa correspondencia, aixís com ella l' havia seguit en sa excursió cassadora. varonil, semiguerrera, ell l' ajudava y seguia en sas feinas dintre de casa. Es que la nina, ja no 'n tenia cap de sas vestiduras, sols un drap blanch tapava la vermella y groxuda pell de la figura: l' Angeleta li havia fet improvisats bolqués, y en pocas horas, fou batejada, confirmada, casada y morta.

Desde l' altre mon (y quan hi siguém si á Deu plau ho deurém veure) poca cosa més deu esser la vida d' aquesta terra, que la vida de la nina de l' Angeleta. En lo bateix, en Cárlos feu de padrí, de capellá y d' escolá, y de padrina la noya: en la confirmació, de Bisbe: en lo casament, ell la demaná á sa mare que representava l' Angeleta, y segura del amor del pretendent y de sas bonas prendas, fets los tractes, la casaren ab hermós y jove pastor del pessebre, que figurava ser lo fill d' en Cárlos: en l' enterro los dos la portavan en un petit bajart fet de canyas y li cantavan las absoltas.

Veritat es, que la nina fou batejada, casada y morta, mes de tres y quatre vegadas, pero al cap de pochi dias quedá en un racó oblidada, sens que ni 'l noy ni la noya tinguessen per ella cap cuidado: l' hermós pastor del pessebre, com era de barro, quedá ab un bras trencat, y la seva muller, de cartró, perdé lo cap, de resultas d' un cop d' espolsadors que li doná una minyona, fent dissapte. Allí restaren los trossos, com si fossin senyals del terme

d' una tragedia, dels que ningú 'n feya esment, ó bé que tothom mirava ab la major indiferencia.

Mo estavan per orgas ni romansos en Cárlos ni l' Angeleta: ja casi bé havia passat per ells l' edat de las ninas: ja la noya estava en aquell punt en que deixa la nina á la caleixera, y ella surt al balcó; y sortint, no sortia sola: s' havia fet pastora; pastora d' una cabreta blanca, com ella jugatona, saltadora y alegre; y com en Cárlos s' havia fet pastor d' altre cabreta negra, sortiren abdos ab las suas bestiolas, cridantlas y guiantlas, y portantlas á pasturar á la vall de la Fosca, al peu mateix del gorch de la canyaxiula. Pren la vall nom de la foscor que hi regna, puig essent molt fonda y pobladas las dugas cayents d' altas y espessas pinassas, apenas hi arriban los raigs del Sol, y es fosca, molt fosca, de nit y bona part del dia: lo torrent que hi corra ompla un gorch, voltat de canyas, que lo vent acanalat y fort que hi passa, remou y agita, fent certas remors á voltas, que talment xiulets semblan, y aixó fa que la gent ne diga lo gorch de la canyaxiula.

Al peu del gorch sentárentse en Cárlos y la noya, deixant á libre pastura las cabretas blanca y negra: lo dia era de calma, no 's movia una fulla: la temperatura agradable, la sombra en la vall consoladora; lo cel blau y seré, l' aire perfumat ubriacador; cantavan los oriols, déyantse amoretas las merlas; en mitj del natural esplendor, dos cors plens de joventut, salut y vida... ¿qué n' ha de naixer?...

Las cabras alegres, cansadas de pasturar, bornavan y tussavan fent instintiu joch: y los joves pastors, seguint son exemple saltaren y jugaren també: després las cabretas buscant la part més frescal y aubaga posárentse ajejudas en repós, l' una al costat del altre, á remugar la grossa provisió de verdura que havian fet. L' Angeleta, cansada de corre y saltar, vermella com una grana, plena de foch, se senta en una pedra y pren la filosa y fila. En Cárlos, axí mateix se senta al seu costat y treu del sarró un fluiol y sona tonadas de cansons que tots dos sabian.

Eran hermosos, ell ab sa barretineta vermella, ella ab sa cabellera solta, deslligada y ondosa; ell ab lo fluviol, ella ab la filosa; los dos sota un dossé de verdura, y als peus una catifa de flors; las cabretas quietas, ramugant y y mirantsels, com si endevinessin lo que sentian y com si entenguessin las cansons. En Cárlos apartant lo fluviol dels llavis, per instinct, la música sols no li deya prou, per instinct y naturalment lligá música y paraula y cantá:

«Que ni darém á la noya Angeleta,
que ni darém que li sápig bo...»

La noya sens deixar de filar y també naturalment, acabá la cansó dient:

«Un pastoret per una pastora
cantava l' avia... no hi ha milló...»

Passá una estona y se la mirava en Cárlos de fit á fit, mentres ella tenia fixos los ulls en lo fús que rodava ab més forsa que may; quan lo noy ab altre tonada torná á cantar:

«Jo lo dich á la pastora
que ja té lo seu pastor.

Y ella, alsant llavors los ulls y mirantsel, seguí la mateixa tonada dient:

«Pastoret de Fusymanya
una noya sent y creu
mal haja qui l' enganya
mal haja qui li pren.
.
.
.
Pastoret de Fusymanya...»

V

Qui sab quan temps haurian estat allí, ara jugant, ara cantant, sino 'ls en hagués tret lo pare de la noya, lo màsover, que cridava ab forsa: ¡Angeleta! ¡Angeleta! Tan lo pare com la mare, la renyaren perque se 'n havia anat tan lluny, sens dirlos ahont anava, y perque no sabian ahont era; y es clar; no podia dilsho, com qu' ella tampoch ho sabia ahont anava: sortiren ab en Cárlos á pastorar las cabretas, y caminant, caminant sens adonarsen, trobárentse á la Vall Fosca, y cap lloch com aquell los semblá tan bó per la pastura y per passar una estona.

Los renys no arribaren á en Cárlos, sino en quant li dolia que fos l' Angeleta renyada: los pares del noy no hi donavan cap importancia á que jugués ab la noya, y los pares d' aquesta tampoch ni donavan gaire á que jugués ab lo noy: cosas de criaturas, deyan uns y altres, y si bé no volian que s' allunyessin y que passessin molt temps sense veurels, los deixavan corre per l' hort y pel camp y pastorar las cabras, y alguna volta mitj d' escapada també tornaren á la Vall, allí al peu del gorch de la canyaxiula. Y no eran tots jochs de criaturas, ó bé tot jugant feyan quelcom de profit: En Cárlos, llegint, ensenyá á llegir á la noya: del llegir, vingué l' escriure, y ab tan bon mestre, l' Angeleta, y ab sa constant aplicació y bona disposició, aviat sapigué escriure y llegir de correguda, de tal manera, que deixava encantats y embadalits als seus pares, al senyor rectó y á tota la gent de Fusymanya.

Ja li deyan la noya lletrada, perque quan los amos eran fora, ab en Cárlos á Barcelona, sempre estava, ó escrivint ó llegint, y de quatre horas al entorn, tothom á qui li feya menester un escrit ó una carta, ho demanava á l' Angeleta, que ho tenia fet ab un santiament. Ella mateixa escribia molt sovint á n' en Cárlos y li deya com anavan los fasols que tots junts havian plantat, si estaban ó no per esclatar los rosers y clavellinas, l' enterava de la ca-

breta negra, que li semblava trista y com si anés perduda perque anyorava lo seu pastor, y li explicava tot ab tans detalls y puntualment, que en Cárlos, encara que ausent, prou podia dir que ho veyá tot.

Aixó sí: l' hereuet li contestava desseguida y li deya si era temps ó no era temps de posar palitxons als fasols, li prometia que 'ls cullirian, esgranarian y se 'ls menjarian tots dos: si havia de regar una ó dugas vegadas las plantas, com ho havia de fer per aconsolar la cabreta, y aixís, en tirada correspondencia, se mantenian sempre lligats los jovenets de Fusymanya que havian comensat á conèixers cantant: «que ni darém á ne 'l noy de la mare» á la vora del foch.

Un dia á la pobre noya li succehí una desgracia: pastora de las dugas cabras, solitaria y pensativa en mitj del bosch, sospirant tal volta per l' ausent pastor, no s' adoná de que los gossos d' un cassador empaitavan la cabreta negra, mes apartada, dreta, de peus á la soca d' un arbre y afanyosa pera poguer haber los brots tendres del om que la sostenia: salta la cabreta per escapar de l' aborda da dels gossos, ab lo salt se llansa y cau de dalt á baix de la singlera, y com lo fons era crua roca, allí quedá estabornida y morta.

Greu dolor y sentiment causá á la noya lo malhaurat accident de la bestiola, mes que tot, perque ho tingué per senyal y auguri de forta desventura: ni ella, ni 'ls seus pares sabian com dirho á n' en Cárlos que també estava molt gelós de sa cabreta: com no hi havia remey perque lo fet, era fet, li escriví al fi l' Angeleta la veritat, tota la veritat de la desgracia. Tingué l' hereu de Fusymanya, terrible desconsol: obligá á los seus pares á anar á la masía avans del temps que tenian pensat; no volgué altre cabreta, perque deya á la noya que essent los dos pastors de la cabreta blanca, aixís estaria més guardada: li posaren un picarol al collar y se 'n anaren á veure la cabreta negra, que jeya estesa á terra en la pelada roca.

—Jo 'n tinch la culpa, deya l' Angeleta, het aquí lo que porta un sol descuit, no més que un moment d' oblit.

—Qui bé estima, mes bé cuida, respongué en Cárlos, y qui bé cuida, may oblida.

Y se n' anaren d' aquell trist lloch, mormolant la noya de baix en baix, la cansoneta del gorch de la canyaxiula:

Una noya sent y creu.
Mal haja qui l' enganya,
Mal haja qui li pren.
¡Pastoret de Fusymanya!

VI

Las cosas més agradables, los verdaders plahers de la vida, se repeteixen més pocas vegadas de las que l' home pensa. Ja 'ls agradavan á n' en Cárlos y l' Angeleta las cançons y 'ls jochs; ja 'ls agradava lo saltar y bornar pels camps y pels boscos, pero com quan s' hi trobavan no pensavan que s' havia d' acabar, ó mes aviat no pensavan res ó bé que havia de durar sempre, si ho trobavan agradable y bó, no ho trobavan ni tan agradable ni tan bó com en realitat era. Després, bon xich de temps més tart es quan se coneix tota l' importancia del plaher perdut. Y no ho sembla que siga aixís: surt lo sol y se pon pel mateix costat, un dia s' assembla á un altre dia, la primavera torna á ser bonica, se repeteixen en lo mon los mateixos motius d' alegría, mes l' ánima y lo cos insensiblement y molt depressa envelleixen y al cap de poch temps se trovan que 'ls espectacles que 'ls havian fet saltar de gaubansa, passen per davant dels sentits ab la major indiferencia y gelada fredor. ¡Oh! ¡Si n' es de curta la vida!....

'Ls amos de Fusymanya no anavan tan sovint á la Masia com avans solian; passavan la primavera y també l' estiu á Barcelona ó á pendre ayguas en terra estranya, y sols per la tardó y encara no mes que lo precis temps de las bremas anavan al antich Mas de la vora del Cardoner. Quan separats y lluny en Carlos y l' Angeleta, no s' escribian, puig que, ó havian de dir altres cosas que no de-

yan, ó be los fasols, clavellinas y cabretas, ni 's cuidavan, ó no tenian prou interés per esser objecte de las cartas. Quan presents los dos y prop, en la casa de camp aimada, no 's veyan gayre, y veyentse, com si de veures s' avergonyissin, s' parlavan menos. Si en Carlos sortia á cassar, la pastora anava sola ab sa cabreta blanca; may fou veritat alló de que dos pastors guardarian millor la bestiola.

Aqueix estat de proximitat y presència, com acabem de dir, era l' estat excepcional: lo normal y ordinari era l' estat d' ausència y separació: sola, soleta la noya per camps y boscos, sospirava y mormolava tot sovint la cansó:

Mal haja qui li pren
Mal haja qui l' enganya
Pastoret de Fusymanya. . . .

Los minyons de las rodalias, prou li deyan amoretas, prou li portavan flors, prou li cantavan caramellas y aubadas y la convidavan á las ballas; mes ella, may acceptá una amoreta ni prengué una flor, ni escoltá cansó ni aubada, ni 's veyá en cap festa, ballada ni sarao enlloch. Deyantli avans noya lletrada, y ara, per tot arreu l' senyalavan ab lo mot de monja ó monjeta del Mas de Fusymanya.

L' hereuet, en Carlos, á Barcelona derrerera del cavall, d' una festa á altre festa, del teatro y dels saraos, poch pensava ab l' Angeleta, y aturdit per las diversions y jochs, ni sisquiera 's recordava de que havia sigut pastor ab una pastora, ni de las cansons, ni de l' aubaga fosca, ni del gorch de la Canyaxiula. Un dia los seus pares, lo cridaren y en presència del canonge Santasusagna li digueren, que havia arribat á l' edat de pendre estat, y que per be de la casa debia casarse ab la pubilla Riudebitllas, noya de molt bonas circumstancias, y que ja 'l presentaria als pares de la pubilla y ho arreglaria tot, lo mateix senyor canontge.

La veritat, li vingué soptada la proposta, y al veure que s' havia de lligar per sempre ab una dona que ab prou feinas coneixia y á qui no amava, llavors, per primera vegada sentí la forsa del lligam que naturalment s' havia fet en plena llibertat y plena naturalesa, á la llum del Sol, davant del cel y de la terra. Llavors se li aparegué real y verament l' Angeleta; llavors descorregué de sos ulls l' espessa cortina, y se reproduí en son recort y ab tota la forsa del color, l' hermosa pastora, sa oncosa cabellera, sa veu argentina, sos llavis encesos, son nevat coll, son pit palpitant, ple de foch y de vida: llavors vejé lo bell paissatge de llum y verdor, remugant las cabretas, cantant los pastors: llavors li semblá sentir lo flaire ubriacador del romaní y del timó y fins li vingueren á la boca aquellas paraulas: «Jo li dich á la pastora que ja té lo seu pastor.»

VII.

¡Pobre Carlos y pobre Angeleta! son lligám no era prou fort: era de canam y de cotó; ab una tirada quedá trencat, y com sempre per la part mes debil y mes prima: era aquesta, la de 'n Carlos; era ell, 'l que hi havia posat lo cotó; que la noya, prou hi havia posat canam bregat y de bona mena. ¿Que fer?.... La noya dels masovers... no era mes que la noya dels masovers y ell tot un hereu: l' hereu de la noble y antiga casa dels senyors de Fusymanya. Casarse ab l' Angeleta, ni de pura pensa may habia passat per son enteniment; l' estimava per ser ella recort viu de sa infantesa; habia jugat ab ella, li havia dit paraulas d' amor, pero com á joguina, com á passatemps y res mes: y ara trovava que aquellas paraulas y jochs havian fet certa lligadura y que per trencarla, vulgas, no vulgas, havia de sentir mes ó menos forta la sacudida.

Dir als seus pares que no volia la pubilla, tampoch era possible: la casa tenia atrassos y lo patrimoni de ca 'n

Riudebitllas era fort y potent: lo llás ó lligám de la Masia, fós lo que fós, no tenia prou forsa pera destorbar l' ocasió d' un bon acomodo y puntal per la antiga casa, com ara se presentava. ¿Com acabá 'l dupte? .. Ja podeu pensarho: no havian pas passat dos mesos que rodavan cotxes ab estrepit pels carrers de Barcelona: nuvis, pares, padrins, testimonis, parents y amichs feyan llarga tirallonga: vuit dias despres encara s' parlava de las galas y las joyas de la festa y casament de la gran pubilla Riudebitllas.

.....
¿Y á Fusymanya, preguntareu, hi vá arribar la nova?... Com no havia d' arribarhi; oficialment y per carta y ab termes de satisfacció y alegria, ho feren sapiguer los amos als masovers... ¿Y l' Angeleta?... Ningú li conegué res... si llágrimas queyan de sos ulls hermosos, ningú las veyá; si sospirs escapavan de son pit, ningú 'ls sentia... ab mes afany que may torná á cuidar sos rosés y clavellinas; ab mes amor cuidá la seva cabreta y sola ab ella, la portava á la pastura... Si seguint son pensament á sos llabis acudia una cansó, era la primera, la de la nit de Nadal, á la vora del foch: la que deya

«Que li darem á n' 'l noy de la mare

Que li darém que ni sápiga bó».

Los pares de 'n Carlos tenian gran empenyo, en portar la nora á sa històrica masia: també ella manifestava desitj d' anarhi: sols en Carlos hi posava impediments; ara per una cosa, ara per una altre, may li venia be. Mes d' un any havia passat y lo pensament proposat tantas vegadas, no s' havia portat á efecte, sempre per en Carlos destorbat: ja la cosa prenia caracter d' estranyesa y obstinació, en ell tan mes notable, per quan en altre temps sempre era per l' hereu motiu d' alegría l' anada á Fusymanya.

Per fi no hi hagué remey: vingué la tardó, vingueren

las bremas y los senyors vells y novells feren sa triumfal entrada en la Masia: arribá l' hora de que 'ls trossos del lligám trencat se tornessin veure: l' arrugat y malmes tros de cotó, tornava á acostarse al enter y sensé tros de canam. Era lo dia de vent y pluja: los masovers presentaren á la jove senyora tota sa familia, menos á l' Angeleta que no la trovaren enlloch. Tothom pregunta per ella, tothom la busca, tothom crida, ningú la trova. Surten á fora y en Carlos corrents com un boig, á la Vall fosca s' encamina; sent lo picaról de la cabreta, veu entre la brossa la blancó de son pelatje, s' aboca al gorch de la canyaxiula y damunt de la mansa bassa ovira un cós mort... ¡Pobre Angeleta!... La capsa aquí queda.... L' ánima s' escapa y vola.... amunt.... sempre amunt....

Lo vent acanalat, baixava las canyas fins á tocar á terra: sos xiulets y forts remors sols en Carlos 'ls entenien.... Las canyas deyan: *lligám que 's trenca resta lligám.*

Barcelona 3o Desembre de 1878.

JOSEPH D' ARGULLOL.

DICTÁMEN

SOBRE 'L PROJECTE DE INSTITUT

Y DEMES ESCOLAS PROVINCIALS

La comissió especial á la qual se conferí l' encàrrech de proposar á la Diputació los acorts corresponents en merits del fallo del Tribunal del concurs de projectes pera la construcció d' un edifici destinat á las Institucions provincials de Instrucció pública, completada ab la cooperació de tres Arquitectes de la Real Academia de Nobles Arts de Sant Fernando, designats per la propia Comissió, donant compliment á lo dispost en lo segon dels acorts adoptats en primer de Juliol últim, se constituí pera emetre dictámen sobre qual dels tres projectes colocats en primer lloch per lo mencionat Tribunal censor dega esser executat per la Provincia.

Desde son principi no pogué amagar-se al criteri de la Comissió la trascendencia y gravetat de la tasca que li estava encomanada, tractantse, com se tracta, de esmersar grossas sumas en la erecció de un Edifici de vital interés pera 'l pais, y de la consideració que, baix tots conceptes, mereixen quants ab noble emulació y activitat intelligent, consagran sa aplicació y sos desvels á estudis de tanta importancia.

Interessa deixar consignat á mes que la Comissió, al cumplir son encàrrech, cregué de son deber concretarse á indicar al Cos Provincial quín dels tres projectes somesos á son exámen deu adoptarse y en cap de las maneras jutjar del mérit relatiu dels autors, respecte dels quals se pot sens rezel assegurar que ab las obras presentadas al concurs han acreditat esser Arquitectes distingits que, honrantse á ells mateixos, han honrat á son país, al Cos provincial y á la classe á que pertanyen.

Dels tres projectes referits, un pertany á D. Ramon Prats y Montells, altre á D. August Font y Carreras y altre á D. Joseph Vilaseca y Casanovas y á D. Lluís Domenech y Montaner. Los dos últims y D. August Font, usant de la facultat concedida per lo primer dels citats acorts, han introduhit en sos projectes importants reformas. S' esdevé que l' exámen comparatiu que ha degut practicarse s' haja fet extensiu, no sols als documents anteriorment presentats, si que també als aduhits ab posterioritat, que per cert han millorat d' una manera notable las condicions dels primers treballs. Per lo que atany al senyor Prats, com en comunicació del 23 del finit Desembre, unida al espedient, ha manifestat que estimá y estima que son projecte no necessita variacions, la Comissió ha degut considerarlo dintre del concurs y examinarlo en consecuencia de la propia manera que 'ls altres dos.

L' exámen dels tres projectes l' ha dut la Comissió no sols al conjunt de las plantas, fatxadas y seccions, sino també als punts mes secundaris, ha considerat los tres pensaments á que aquells obeeixen baix lo concepte de la utilitat, comoditat, bellesa, estabilitat y economia; ha establert las degudas comparacions y després d' una tasca treballosa, tractantse de tres obras que parteixen de distints principis, y laboriosa per la gran complexitat del problema plantejat en lo programa, ha judicat que per deixar ben sentada sa opinió y no convertir aquet dictámen en prolixa memoria facultativa bastará fixarse en algunas circunstancias primordials y tant manifestas que han de destacarse ab tota claretat fins per las personas menos entesas si, al examinar tant estensos treballs procedeixen ab método abarquant, com la lógica prescriu, lo conjunt, avans de descendir á petits pormenors.

La Comissió enten que, si en un projecte la disposició del conjunt no es may acertada si aquest conjunt no guarda completa armonía ab las necessitats que deu satisfer; per mes que las parts sian ben meditadas y perfectes, existirán sempre inconvenients capitals que rebaixarán parcialment ó anularán per complert aquellas perfeccions. Tal passará si en un quadro pictórich, preocupat son autor per la trassa y detalls de las figuras, descuydés la disposició del conjunt y la relació convenient de aquellas en consonancia ab l' assumto elegit.

Fundada en las precedents consideracions, la Comissió s' ha preguntat ¿quín es lo tema que ha servit de base al concurs? Lo mateix programa ho contesta, tota vegada que porta per títol: «Programa del concurs de projectes pera la construcció de un edifici destinat á las Instituciones Provinciales d' Instrucción pública.» Se demanava per consegüent un edifici y no diversos edificis aïslats, ni una successió de edificis juxta-posats, encara que tinguessen degudament establertas sas comunicacions pera certs y determinats cassos.

Podria ab tot ocorre 'l dupte de si, la inserció de la frase de *un edifici*, en l'encabessament del programa no te la importancia que la Comissió li atribueix. Recordis, empero, que la redacció del expressat programa no fou impremeditada, sino que s'empleá en ella llarch temps; tingas en compte que intervengueren en la mateixa Corporacions competents aixís com representants de varias Institucions provincials d'ensenyansa; no s'olvidi tampoch que lo propi programa fou aprovat després de molts é importants deliberacions, y 's veurá que no hi ha lloch, per tant, á atribuir á la casualitat la redacció de son encabessament.

La sola idea del sens nombre de cambis y transformacions que inevitablement sobrevindrán en lo ram d'Instrucció pública mentres sia en peu l'edifici, qual duració haurá d'esser molta dadas las bonas condicions de solidesa de que estará dotat, aferma més y més la opinió avans consignada.

La Comissió enten, en consecuencia, que á la Provincia interessa en alt grau possehir, donchs, un edifici que, satisfent las necessitats actuals de l'ensenyansa tinga, per sa estructura y unitat, condicions pera adaptarse als cambis que 'ls progressos inevitables de las diferents branques del saber humá imperiosament exigirán. Hi ha establiment d'instrucció pública avuy dia en Espanya, que als pochs anys d'estar funcionant ha degut acullir institucions docents distintas de las que figuraren en lo programa que precedí á sa construcció per lo qual ja avans d'inaugurar-lo fou precís modificar sa distribució en alguns llochs. Tant sols així se conseguí donarhi cabuda á altrás escolas ó facultats.

Apart de l'anterior consideració, que es de gran trascendencia pera 'l cos provincial, baix los punts de vista práctic, utilitari y económich, n' existeix un altre no menos evident que pertoca al bon aspecte exterior del edifici. Es incontrovertible que totas las obras arquitectónicas, á més de correspondre al fi d'utilitat que las motiva, deuen, com obras artísticas que son, ostentar bellesa en sas formas, y aquesta no ha de consistir única y esclussivament en la bona concepció dels detalls, sino naixer sobretot de la disposició del conjunt derivada indispensablement de la forma y estructura de las plantas. Heus aquí perque, quan l'autor de un projecte, dominat per l'idea d'establir d'una manera ben deslindada la separació de cada un dels centres docents, acut resolt al aislament dels diferents cossos d'edifici si bé ab totas las oportunas comunicacions, se exposa contra sa voluntat, sens dupte, á sacrificar lo bon efecte exterior de la manifestació arquitectónica. Es realment molt difícil acertar en la indispensable unitat del conjunt y, sobre tot, fer que desaparegan de la vista del públich l'aspecte trist y poch agradable dels patis d'aislament, sempre molt estrets comparats ab sa llargaria y 'ls cambis sobtats qu' en lo cas concret de que 's tracta, forso-

sament han de presentar en la direcció de las fatxadades que donan als esmentats patis com consecuencia d' esser convergents las alineacions dels carrers de Ronda y de Ausias March.

Y no 's diga que 'l sistema d' aïslament se ha adoptat perque la condició quinta de las generals del programa prevé que «cada agrupació estarà separada de las altres formant cos independent;» ja que la separació y la independència may deuen confondre's ab l' aïslament. Aquella prevenció servia sols pera significar que las dependencias de las diversas escolas no 's companetressen, sino que 's conservessen en totas ellas l' autonomia é individualisació necessàries pera 'l seu bon règimen y servey interior.

Passant á ocupar-se de la estructura ó disposició general de las plantas objecte del present dictàmen, la Comissió que suscriu, partint de la base certa de que á cada configuració especial de solar correspon també un sistema especial de distribució com succeeix ab las formas cuadradas, rectangular, axaflanada, circular, poligonal regular, etc., s' ha fet càrrech de la figura propia del solar que es la trapezial ab tres ànguls axaflanats; he reconegut, com no podia menos de reconeixer, que la forma atautada deguda á la convergencia dels carrers de Ronda y d' Ausias March, complicava extraordinàriament lo problema ja de si tant complexo y que eran necessàries llargas meditacions y la inspiració, que no sempre 's troba, pera donar ab lo sistema de agrupació y de distribució que dita forma exigia, com pera lograr també que tota la economia general de las plantas estés en armonia y perfecta consonancia ab las formas perimétricas del terreno, armonia y consonancia que 's nota sempre en los edificis de las bonas épocas de la Arquitectura, en los que, sos autors, han patentisat quant indispensable es la íntima relació entre la envoltent y lo envolt, entre lo continent y lo contingut.

Baix aquest concepte, precís es reconeixer que los senyors Prats y Font revelan en sos projectes quant s' han ocupat del assumpto; que l' han atés cuidadosament, posant de manifest solucions ingeniosas que requereixen molt talent y llarch estudi; mes, desgraciadament, los principis de que han partit no podian conduirlos á un éxit complert. Inspirantse en altres molt distints, los Srs. Domenech y Vilaseca tingueren lo felís acert de combinar una planta especial pera la forma també especial del solar en que ha de alsarse l' edifici; planta que no serviria pera altra configuració distinta de terreno, tan hàbilment engastada en lo solar com los instruments topogràfics en sas respectives caixas, com una joia en son estotx, resolguent aixís de una manera satisfactoria la mes important de las dificultats que oferia 'l problema.

Altra condició digna de mencionarse presentan además las plantas del projecte dels Srs. Vilaseca y Domenech y consisteix en lo partit que han sabut treure del dato consignat en lo programa, de

que, l' edifici, deu tenir un gran saló d' actes públichs, comú á tots los centres docents. Aquest dato que á primera vista sembla dictat per rahons merament econòmicas, enclou un gran pensament de unitat, y han sapigut utilitzar-lo los expressats senyors establint per irradiació las comunicacions entre las varias escolas y 'l gran saló d' actes. D' aquesta manera queda tot subordinat á la concentració vigorosament adoptada que, á mes de la ventatja material de fer fàcils y breus aquellas comunicacions tendint á un punt central ahont se situan alhora lo gran saló d' actes públichs y una sala de respecte pera la Diputació, ofereix l' importancia moral de recordar sempre, que á la munificencia de dita corporació deuen sa existencia los diversos centres docents albergats en tanuntuós edifici, que ab fondos de la provincia s' ha costejat, que á ella pertany en sa totalitat y que per compte de la mateixa corre sa conservació.

Empero al mateix temps que tan noble y digna idea se troba perfectament simbolisada, no 's revela, de cap manera, la de adular á la Diputació. Aixís ho demostra lo fet de que la sala de respecte destinada pera la mateixa no l' han situada los Srs. Domenech y Vilaseca en lo centre de la fatxada principal, comprenent perfectament que la Diputació, si bé será senyora del edifici y protegeix y fomenta la Instrucció pública provincial no ha d' actuar en aquell centre de las ciencias y de las arts. Es, donchs, molt acertat que 'l gran saló d' actes públichs, ahont se celebrarà 'l mes solemne y trascendental de cada carrera, síntesis dels afanys del professorat y dels escolars per una llarga serie d' anys, ocupi 'l lloch mes preferent y distingit.

Passant de las plantas als alsats ó sia á las fatxadas y seccions, s' observa en lo projecte dels senyors Vilaseca y Domenech la mes cabal correlació. La arquitectura adoptada no s' imposa. obeeix; pero obeeix com una persona lliure, sens cap violencia y sens deixar sos principis, posant sos recursos al servey de las necessitats que ha de satisfer y considerant avans de tot, aquestas necessitats, com cuestió dominant ó primordial. A cada cos dels que constitueixen lo cos del edifici se li dona un aspecte que revela son fi y la decoració que cada part demana. S' han atés en dita manifestació arquitectónica las cualitats essencials de tota obra artística, veritat, claretat, unitat, sinceritat y sensillesa, sens caure en la exageració que si de moment ilusiona y enlluerna no acaba ab tot de satisfer per la falsetat que sempre enclou y que constitueix sa essencia. No faltant á la unitat, s' ha sabut introduhir la varietat que cada part del edifici reclama segons lo servey que ha de desempenyar, ab lo que quedan los diferents cossos clarament individualisats, subordinantsels empero al conjunt, y constituhint un sol edifici y un sol monument. No es menos de notar lo felís acert ab que s' ha evitat la monotonia que sempre resulta en las fatxadas de molta llargaria quan se situan

en un mateix plano. En lo cas concret de que 's tracta, resultan de la planta del solar d'emplassament longituts molt considerables pera las fatxadadas que donarán als carrers de Ronda, Bailen y Ausias March; mes en lo projeete del senyors Domenech y Vilaseca s'ha vensut felisment aquest escull, situant un pati de honor en lo centre de la part que dona al carrer de Ronda, y 'ls jardins del Institut y de la escola de Bellas Arts en los respectius centres de las fatxadadas que donan als carrers de Baylen y Ausias-March. Ab aquesta acerxada disposició queda vensuda la monotonia, millorat l'aspecte exterior y dotat d'espai pera esser contemplat lo monument; espai mes necessari en lo present cas, tota vegada que l'edifici estarà rodejat de carrers sens una sola plassa que li proporциони visualitat. A mes, l'emplassament donat al jardí del Institut y especialment al de l'escola de Bellas Arts en lo projecte dels Srs. Vilaseca y Domenech está millor escullit que l'ideat per aquells en altres projectes en que s'utilisa al efecte l'espai cenyit pels patis claustrats. Evitas ab aixó que 'ls jardins estigan massa al alcans dels escolars y privats en gran part de la beneficiosa acció del sol.

En virtud de todas las consideracions avans exposadas y d'altras menos importants qual alegació's conceptua innecessaria per la rahó ja dita, la Comissió, per majoria y acceptant lo parer unánim dels tres arquitectes que d'ella forman part ha resolt:

Primer. Informar á la Diputació que, en son concepte, deu adoptar aquesta lo projecte presentat y suscrit per D. Lluís Domenech y D. Joseph Vilaseca, consignant, no obstant, que sos autors deurán introduhir en ell las reformas y modificacions que cregan pertinents ó 'ls hi sian indicadas á tenor del previngut en l'acort quint dels adoptats per lo Cos provincial en primer de Juliol ultim.

Segon. Proposar á la Diputació l'acort de donar las mes espressivas gracias als Srs. Prats y Font per lo senyalat obsequi que han prestat á la Provincia, acudint ab tant recomanable treball al certámen obert.

Tercer. Fer present al Cos provincial la importancia dels documents presentats al nou concurs per D. August Font y Carreras, ab l'objecte de que, si ho estima procedent, se servesca concedirli una indemnisió de aquestos nous travalls.

Barcelona 4 de Janer de 1879.

Lo President, Joseph Vilaseca y Mogas.—M. Planas y Casals.—Domingo Call.—Mariano Puig y Valls.—A. Serret y Palau.—M. Casis y Lopez, (*Diputats*).—Joan Torras.—Leandre Serrallach.—Magí Rius, (*Arquitectes*).

S'aprobá en la sessió pública ordinaria de la Diputació provincial de 7 de Janer de 1879.

À MARÍA

(EN UN ÀLBUM)

LA Musa valenciana, pauruga, vergonyosa,
Lá tu ve, coronada de boscatanas flors.
Pot ser que bé no entengues ma llengua carinyosa;
¡millor! Aixís vermella no 's tornarà la rosa
de ta belltat, Maríá, quan cante 'ls teus llaors.

Jo soc filla del aire, del sol, de la montanya:
tu, espill de gentilesa y orgull de la ciutat.
Jo, mísera horfaneta, fas niu en la cabanya:
tu, de la cort vingueres, y allí ninguna 't guanya
en falaguera gracia, ni noble dignitat.

Per agrunsar tos somnis, per divertir ta orella,
Euterpe, ella mateixa, punteja l' harpa d' or;
y jo tinguí per mestres, potser deixebles d' ella,
als segadors quan penjen al muscle la corbella,
y en l' ivern, quan flameja la llar, al bell pastor.

Jo vaig, errant y solta, per solitaries sendes
y com campestres lliris cullíts entre aspres carts,
busque per tot rondalles, busque per tot llegendes,
que á tos peus derramades fósen pobres ofrendes
per qui cenyix corona trenada per les Arts.

En la ciutat, á voltes, enjogassada, lliure,
entre cantant, y al vorem allí 'ls badocs entre ells,

sense pensar que puga mon esperit reviure,
á carcallades criden: «¡Oh Musa, fesnos riure!»
Y per escarni em donen un ceptre ab cascabells.

Y popolars coloquis arranquen als meus llavis,
y em fan muntar, joyosos, al entaulat festiu;
y follejant m' aclaman, y 'ls meus gloriosos avis,
avergonyits contemplen ab son mirar de agravis
á la pedestre Musa, de la que 'l poble 's riu!

Tu no, que no son propis de ta gentil noblesa
la riallera burla ni 'l vilipendi amarch;
tu 'm crides perque encara recordes quan encesa
en llum divina l' ánima, y als peus de Na Teresa,
sospraba mos versos dolcíssims Ausias March.

Tu, com la benvolguda del trovador insigne,
plena de seny, com ella, y amant de l' esperit,
un cant vols que 't consagre, que siga de tu digne,
y jo que á ma pobresa m' avinch y me resigne,
Avuy mon poder plore, perdut y destruit.

Volguera jo donarte, cantat en dolces cobles,
del cavaller-poeta lo divinal amor;
volguera jo donarte les llaus dignes y nobles
que á la bellesa pura son homenatges dobles
que agermanats rendixen l' enteniment y 'l cor.

Mes ja que flor preada de docta poesia,
á ta triunfal corona trenada per les Arts,
no puc, com la mereixes, donar, y jo voldria,
deixa que tremolosa pose á tos peus, María,
estos campestres lliris cullits entre aspres carts.

TEODOR LLORENTE.

MAROR Y CALMA

Fides.

Tor just morí 'l bons temps: la primavera
encar ab l' últim bleix, los cims engronxa
del arbre de mon ser, y ja ni fullas,
ni sava, ni verdor, ni vida aguanta...
¡Quina tristor dintre 'l meu pit s' acotxa!
Ahir jo era valent, ferm com l' alsina
que may doblega 'l tronch, avuy tremolo
com bri d' herba, groguench, que 'l sol may besa.

Encar', encar' dintre mon cor retrunyen,
robantli plors, aquellas dolsas horas
que, sens rastre deixar, de mi fugiren
per' no tornar may mes: so jove encara;
mes ¡ay! qu' al creurem mes potent que un roure,
m' he vinclat com el jonch que 'l vent flagella,
m' he marsit com la flor que 'l sol caldeja
y he caigut com l' alfals demuns la dalla.

Y ja no hi há remey! en va 's redressa
mon debil cos tras fatigosa lluyta:
tost d' ell entorn la terra giravolta,
y, caygent, esvahit, la pols mossega.
¡Y ja no hi há remey! novells martiris,
á dojo, 'm van portant los jorns qu' arriuan,
y 'ls que fugen de mi, botxins de l' ánima,
del fons del cort tota esperança 'm xuclan.

Jo só, pobre de mi, la nau perduda,
 juguèt del uracá, sens pals, ni velas
 pel mitj del rocatam: jo so l' alosa,
 sens esma, pantejant entre las urpas
 del fereset aligot... la nau oviro
 que 's va perdent entre rebulls y onadas,
 desfeta en mil bocins... jo veig l' aucella,
 y un bech sanchnós que 'l costellam li furga.

No hi há remey, no, no: ja se qu' á voltas
 oviro estels y llum entre la bruna
 y aterradora nit de mas tristesas,
 mes jay! que 'l cap rohent estels congria
 que no existen may: mimva la febra,
 del cervell delirant la sang s' allunya,
 y sols queda en l' esment la recordansa
 de mentidas crudels que 'l cor esbotzan,

Callau veus de consol: si ahi endolsireu
 l' amarga fel que dins mon pit bullia,
 avuy ja no podeu: de mas angunias
 fent creixer, ara, la pesanta càrrega,
 no feu mes qu' enfollir ma ubriaca pensa,
 portantla al desesper... gent benvolguda
 muda roman; al menys lo foch no bratlis
 d' eix volcá que 'm consum, si á mi t' atropas.

¿De que 't serveix, portant la rialla als llavis,
 dirme ab dolsor: «ja 't gurirás: no témigas.»
 Si te s' arruga 'l front, y 'ls ulls te bessan,
 y al devant meu, sense voler, singlotas?...
 Enrera tot consol: la mia orella
 ja es sorda á tot: ma térbola mirada
 ja no veu res en lo trist erm que 'm rotlla,
 y 'l baf del mon ja 'l meu respir ofega.

.

No so perdut encarl aixís que 'l nauxer,
 tantost agonitzant, veu que las onas
 l' han llansat al sorral, d' una sumsada,
 perquè ab sa freda carn los corps s' afartin;
 gira 'ls ulls envers Deu, llavors degota
 del cel un balsam que 'l seu cor rebifa,

y, oblidant sa dissort, sospira y prega,
mentres la mort, tot somrihent, l' agrapa.

.
.

Santas creencias qu' en mon pit tancadas
guardo desde molt nin; jo os beneheixo:
vosaltres sou las que, si 'l cor batega,
desenfrenat y foll, mimveu sa furia,
umplintlo, tost, d' inexplicable joya...
sols creguent y esperant la vall de llágrimas
pot creuhar l' hom sens acotar sa testa:
Jo ho sé de cert, mon Deu, puig crech y espero.

† ANTONI VILA Y GUYTÓ.

BIBLIOGRAFIA.

LO RELIQUIARI, PER FRANCESCH MATHEU.

Entre 'ls poetes catalans que s' han dedicat á cultivar lo género poétich que per antonomasia 's nomena *íntim*, figura en primer terme D. Francesch Matheu y Fornells, autor de la colecció de poesías batejada ab lo delicat títol que serveix d' epígraf á la present noticia bibliográfica. Compren aquesta colecció tres sub-coleccions de carácter y ab denominació especial cada una de ellas: *Morta*, *Spleen*, *Primavera*, formada la primera per xli composicions, per xiv la segona y la tercera per xxxiii. L' autor ha dedicat son llibre á la senyora del eminent poeta Mistral, endressántli al efecte una poesia escrita en provensal correctíssim que no es lo menos notable del llibre á pesar de que 'l llibre té bona cosa de notable.

La primera de las tres sub-coleccions, la titulada *Morta*, es un veritable poema que te certas analogias generals ab lo famós *Intermezzo* del alemany Enrich Heine, al costat del qual lo posariam los catalans si estigués escrit en alemany ó al ménos en francés. Diferents en la forma y en lo to, s' enllassan y 's resolen sos cants en la unitat sintética del sentiment que 'ls dicta, y del epissodi, imaginari ó cert, no 'ns importa 'l saberho, que dona origen y pábul á aquest sentiment.

Lo poeta estimá en secretá una amiga seva, la qual estimava y era estimada d' un altre, y morí, molt jove, sens ni endevinar 'l amor de que era objecte. Lo drama, si val dirho aixís, es vulgar: es lo peu forsats de la poesia amatoria del agonitzant romanticisme. Pero 'l romántich, simulant, per afició d' escola, sentiments que no experimentava, ó exagerantlos fins á un extrem incompatible ab lo gust literari vigent y, lo que es mes, renyit ab las sanas lleys del art

de sempre y ab la veritat moral; lo poeta romàntich, repetesch, queya literariament en una especie d' enagenació mental que, entre 'ls *poetæ minores* sobre tot, degenerava en bojeria furiosa: y cridava, y baladrejava, y dava cops de cap per las parets, y malehia d' ell, de sa mare, de Deu, de tot lo que hi havia y lo que no hi havia per malehir, y finalment, ab una serietat capassa d' eternir las pedras allavoras y de fer riure á un mort avüy, se declarava resolt á obrir lo sepulcre de sa estimada, á ficarshi de viu en viu y á tombarsh' hi despres, ell ab sas propias mans, la llosa. Lo nostre poeta, al contrari, ó be perque sent y escriu de debó, ó perque posseheix la intuició d' un veritable poeta, fuig sistemàticament d' exageracions tant absurdas. Sa musa es la melengia, eixa tristesa de las ánimas delicadas que plora de part de dintre dels ulls y que no mes d' en tant en tant deixa lliscar enfora una llàgrima furtiva. Es una melengia de poeta alemany vestida de la forma precisa y accentuada d' un poeta del mitj dia. Fins quant la melengia 's condensa en lo dolor y s' encarna en lo gemech que aquest arrenca á l' ánima del poeta, fins allavoras, se manté dins de la esfera de la humanitat; s' hi sent en aquell gemech la veu humana; no l' udol de la bestia salvatge del romanticisme. Quan no altra cosa, la esquisidesa aristocrática, si cab dirho aixís, del autor de *Morta*, l' allunyaria de la grosseria anti-estética en la manifestació de sos sentiments: á la mort d' un fill, lo pare educat y veritablement distingit plora: lo qui no ho es, renega; y si la simpatia moral se parteix per igual entre l' un y l' altre, la simpatia artística se decanta inevitablement al costat del primer.

M' he deturat en aquesta sub-colecció perque es sens dubte la mellor del llibre. No hi faltan en la titulada *Spleen* ni la veritat ni las condicions literarias de *Morta*, pero jo entench que no tots los fenòmens de l' ánima que son veritat, son poesia, y que per ampla que sia la porta per la qual entran aquells en aquesta, sols per excepció hi entra l' avorrimient ó fastidi en que s' inspiran varias de las composicions inclosas baix la denominació mencionada. Lo fastidi es un estat psicológich negatiu: la falta d' acció, de moviment, es lo que 'l caracteriza. Sols entra, per regla general, en la poesia, quan portat á son punt culminant, se transforma en estat actiu afectant las formas de la desesperació ó del escepticisme del cínich. Mentre no 's mou de son nivell medi y no fa sino estiragassarse en un silló ab los brassos deixats anar ab indolencia, y badallant, lo fastidi, jo ho crech aixís, no es materia poética. Lo que interessa al home es la acció. No 's prengue al peu de la lletra sino com un símil teòrich lo que vaig á dir; lo badall es contagiós: la poesia que canta 'l badall ¿que té de fer sino fer badallar? Ho repetesch: lo símil no es mes que un modo gráfich d' expressar una teoria crítica; no inclou una apreciació crítica de *Spleen*.

La *Primavera*, tercera de las colleccions que componen *Lo Reli-*

quiari y que al meu pensar hauria d'haver sigut colocada la primera per consideracions que jo crech fàcils de comprendre,—la *Primavera*, repetesch, te un caràcter totalment diferent del de las duas coleccions que la precedeixen. Hi ha entre ellas lo contrast que hi ha entre un dia trist y boyrós y un dia de sol. *Morta* es una lamentació de Bellini; *Primavera*, una efusió de Chopin. Lo sentimentalisme de *Morta* 's dissipa al calor d'un sensualisme poch des-embossat. *Primavera* es una colecció de sacudiments de nervis. Ja s'entendrà que 'ns referim á la majoria de las composicions y al caràcter general que afectan. Las escepcions no destruheixen la regla.

No es per prurit de beateria, suposat que jo no crech que 'l *petarquisme* sia la única fórmula de la poesia lírica amatoria, ni crech que 'l poeta pera cantar l'amor se haja precisament de cenyir un cilici; es no mes efecte d'impresió artística, mes ó menys fundada, pero sincera. Mes jo poso la *Primavera* encara que molt amunt del *Spleen*, bastant á sota de *Morta*. Hi trovo menos espontaneitat, mes artificio; menos novetat, mes *deliberació*. Crech inútil dir que 'm veuria en treballs pera justificar aquesta impresió: las impresions artísticas no son teoremas matemátichs: se senten, pero ¿com demostrarlas?

Aixó sí: lo que distingeix en grau superlatiu la *Primavera* es lo primor de la forma; per suposat que en aixó las tres coleccions son germanas bessonas. Naturals, fàcils, ab reminiscencias de la poesia popular, l'estil y 'l llenguatge d'en Matheu brillan per la pulcritut, per la distinció: ell, com qui mes, ha sabut trovar lo terme medi entre la llengua vulgar y la llengua arcáica: d'ell por dirse lo que he sentit á dir del castellá d'un malaguanyat compatrici nostre: que era escrit ab frac y corbata blanca.

J. SARDÁ.

CONSISTORI

DELS

JOCHS FLORALS DE BARCELONA

CONVOCATORIA PERA 'LS DEL PRESENT ANY

(XXI° DE LLUR RESTAURACIÓ)

VOLENT complir la honrosa comanda que 'l respectable Cos d' Adjunts se digná fernos en sessió del dia 7 de Desembre prop passat, anunciém la celebració dels Jochs Florals de 1879, y convidém á péndrehi part als poetes y escriptors del Principat de Catalunya y de tots los comtats y antichs reyalmes ahont la nostra llengua es parlada ó coneguda, qual festa, inseguint l' esperit de l' Institució y la costum ben establerta, será regida per lo següent:

CARTELL

Lo dia 4, primer diumenge del mes de maig vinent, s' adjudicarán en la prenomenada festa poética los següents premis ordinaris, —qu' acostuma á costejar l' Excm. Ajuntament d' esta ciutat,—y 'ls extraordinaris oferts per las honorables Corporacions y entitats que més avall se dirán.

PREMIS ORDINARIS

ENGLANTINA D' OR. Será otorgada al qui haja trovat ab més acert sobre qualsevol dels fets històrichs, usatjes o costums de la Terra Catalana, preferintse, en igualtat de mérit, la poesia escrita en las formas narratives de romans ó llegenda.

VIOLA D' OR Y PLATA. Se 'n ferà present al autor de la mellor com-
posició lírica, sia religiosa ó bé moral.

FLOR NATURAL. D' est premi d' honor y cortesia ne será mereixe-
dor qui resulte ésser autor de la més inspirada poesia sobre tema
que 's deixa al bon gust dels trovadors.—Lo qui obtinga aquest pre-
mi se servirà ferne present á la dama de sa elecció, la qual, procla-
mada *Reyna de la Festa*, com d' antich s' acostumava, entregará
los restants premis als qui 'ls hajan guanyats.

PREMIS EXTRAORDINARIS

Premi ofert per la Excmá. Diputació de Barcelona. ESTATUA DE
BRONZE representant la Trajedia, obra de D. Antoni Fabrés, pen-
sionat á Roma per dita Corporació. S' adjudicarà al autor de la mel-
lor obra dramática.

Premi de la Excmá. Diputació de Girona. UNA BALLESTA D' OR.
No otorgada en l' anterior certámen. S' adjudicarà al qui componga
la mellor memoria sobre assumpto d' historia política, social ó lite-
raria anterior al segle XVI referent á dita Província.

Premi del «Ateneo Barcelonés» no adjudicat en l' anterior certá-
men. UNA MEDALLA DE PLATA. S' otorgará al autor del millor treball
que verse sobre 'l següent tema. Teatre catalá: Sas tradicions:—son
estat actual:—fins á quin punt es convenient son foment.

LÁPIDA DE MARBRE NEGRE AB L' ESCUT DE LA SOCIETAT GRABAT EN OR.
Guanyará aquesta distinció oferta per la «Associació catalanista d'
Excursions científicas» l' autor de la mellor *descripció històrica y*
pintoresca escrita en prosa y que 's refereixi á un monument de
nostra terra, preferint en igualtat de mérit la que reuneixi major
número de datos no coneguts.

Premi ofert per la Revista catalana «La Renaixensa». S' adjudicarà
UN OBJECTE D' ART al autor del millor treball de imaginació en prosa,
deixant en llibertat als autors en la elecció de género y assumpto.

Premi ofert per alguns catalanistas, consistént en un MEDALLÓ D'
OR. S' adjudicarà al autor del himne que ab mes brevetat y inergía
s' inspiri en lo següent tema: *Al Renaixement del esperit catalá*. Las
composicions que obtin á aquest premi han de reunir condicions
pera posarse en música.

A mes dels anunciats premis podrán ésser concedits ACCÉSSITS Y
MENCIONS HONORÍFICAS, segons lo resultat del certámen.

Las composicions deurán ésser inéditas y escritas en antich ó mo-
dern catalá literari d' est Principat, Mallorca ó Valencia, ó en qual-
sevol dels dialectes de nostre idioma, ab tal que 'ls autors, evitant
l' influencia d' altrás menas de parlar estranyas al país de la llengua

d' Oc, procurin escriurelas de la manera més semblant al antich pro-
vensal ó catalá literari.

S' adressarán las composicions al Secretari d' est Consistori—car-
rer de Basea, número 12, pis primer,—abans del mitjdia del 1.er d'
abril vinent, acompanyada cada una d' un plech clos que contindrà
'l nom del autor y durá en lo sobrescrit lo títol y lema correspo-
nents á la mateixa.

Los plechs adjuntats á las obras no premiadas serán publicament
cremats, despres de oberts los que correspongan als autors premiats
y de proclamarse 'l nom d' aquestos. No serán reconeguts pera la
entrega dels premis los pseudonims ni las contrassenyas.

Lo Consistori 's reserva per durant un any la propietat de las obras
premiadas.

Fou escrita y firmada la present en la ciutat de Barcelona, lo dia 1
de janer del any 1879 per los set Mantenedors.

GONZALO SERRAFLARA, *President*.—DAMAS CALVET.—MANEL DE
LASARTE.—J. NARCÍS ROCA.—J. PELLA Y FORGAS.—ANGEL GUIMERA.
—EMILI VILANOVA, *Secretari*.

Desde la publicació del cartell del 1.er de Janer aquest Consistori
ha rebut de las Corporacions á continuació espressadas la oferta dels
següents premis pera 'l Certámen d' enguany.

Joya Artística y alegórica oferta per l' Associació d' excursions
Catalana. S' adjudicarà al autor de la mellor col·lecció en prosa, d'
epissodis catalans, en nombre de sis al menos, basats sobre tradi-
cions populars de la época moderna.

Clavell d' or y plata ofert per l' Excm. Ajuntament de Reus, s'
adjudicarà al qui mellor describe en romans, algun fet històrich suc-
cehit en lo Camp de Tarragona.

Botonadura d' or esmaltat ab las insignias de Figueras, premi
ofert per son Iltre. Ajuntament pera que sia entregat al autor de la
mellor col·lecció de datos autentichs de la Historia de la meteixa
ciutat.

Lo qual se publica pera que arribe á coneixement dels interessats.

Barcelona 30 de Janer 1879.—P. A. del C., Emili Vilanova, Se-
cretari.

LO RAT PENAT.

SOCIETAT DE AMADORS DE LES GLORIES DE VALENCIA Y SON REALME.

JOCHS FLORALS DE VALENCIA.

Convocatoria pera 'ls del present any M.DCCC.LXXIX.

Aquesta Societat, cumplint un de sos principals propòsits, y desijosa de dur avant lo renaiximent de nostra gloriosa lliteratura, acordà, en sessió de 4 de Agost darrer, la celebració de Jochs Florals en lo present any, durant la fira de Joliol, y ab eixe fi convidà á pendre part en ells als escriptors y poetes de aquést antich reyne, als dels Principat de Catalunya, Provençay Mallorques, y de totes aquelles terres ahon nostra materna llengua se parle.

Pera la qual solemnitat, seguint la costum de llarg temps establida en tals casos, regirà lo següent

CARTELL.

PREMIS ORDINARIS.

Flor natural. Este premi de honor y cortesía será adjudicat á qui resulte ser autor de la mes inspirada composició poética sobre tema qu' es deixa al bon gust dels trovadors. Qui l' obtinga se servirà donarla á la dama de sa elecció, la qual, proclamada *Reina de la festa*, com de antich se acostumava, entregará los restans premis als que guanyats los hajen.

Brot de llorer de argent. Otorgat será al autor del millor estudi sobre lo moviment lliterari llemosí en aquesta ciutat, durant lo present sigle.

PREMI EXTRAORDINARI.

Una joia de argent, ab les armes d' esta provincia, oferida per la Excm. Diputació provincial, será adjudicada al autor de la millor biografía de un fill ilustre de Valencia, la qual, á part de son mérit lliterari, siga apreciable per l' interés de ses noticies, y se podrá escriure en castellá ó valenciá; mes en aquest últim cas, será acompanyada de sa versió castellana.

Rosa de argent. Aquest premi, decretat per l' excelentíssim Ajuntament d' esta ciutat, se adjudicarà al autor de la millor memoria sobre la institució del tribunal de les aigües en Valencia.

Ploma de argent. Obsequi de la Societat Económica de Amichs del Pais, al autor del millor estudi que se presente sobre la profitosa influencia que la restauració de la lliteratura llemosina puga tindre en lo progrés provincial, sens perjuí del nacional.

Flor de argent. Guanyará aquest premi, oferit per l' Ateneo Científic-Literari, l' autor del millor estudi sobre Ausias March y la seua época, podent ser escrit aquest treball en castellá ó valenciá; y en este cas, anirà acompanyat de traducció castellana.

Copa de argent sobredaurada. Li será otorgat aquest premi, regal del Circo Valenciá, al autor de la millor memoria històrica de la Llonja de la Seda ó Casa de contratació.

Un Rat-Penat de argent. Será adjudicat tal premi, oferit per la Junta de la Escola de Artesans, al trovador que millor cante els beneficis de la instrucció popular.

Mandolina de argent. Present del diari *Las Provincias*. Ha de adjudicarse al autor de la millor poesia narrativa, que se referixca á fets històrics y gloriosos del reyne de Valencia.

Lliri de argent. Se adjudicarà esta joia, oferiment del socio En Constantí Llombart, al autor de la millor coleció de fauletes morals compostes ab sencilla forma y fácil llenguaje, propies pera les escoles.

Flor de argent. Oferida per l' artiste En Leandre García. Li será adjudicada al autor del mes inspirat Cant á les Belles Arts.

Además dels anteriors premis, pera la concessió dels quals se atindrà, no solament al merit relatiu, sino al absolut, podrán concedirse accesits, consistens en títols de socio de mérit y mencions honorífiques, segons lo resultat del certámen.

Les composicions en que altra cosa no se haja prevengut. deurán ser escrites en antich ó modern llemosí literari de aquest Reyne, del Principat de Catalunya ó les Illes Balears, procurant los autors evitar la influencia de altres llengües estranyes á nostre parla. Totes haurán de ser inèdites.

S' endresarán les composicions al president d' esta Societat, En

Vicent Botx, (Institut de Segona Ensenyansa de esta ciutat) avans del mitg dia del primer del sobredit Juliol vinent, acompanyada cascuna de un plech tancat, que contindrà lo nom del autor y durá en lo sobrescrit lo titol y lema corresponent, los quals plechs se cremarán si no resulten premiades les composicions.

La Societat se reserva per un any lo dret de publicar les obres premiades, y en tal cas rebrán los autors los exemplars qu' en junta directiva se determine.

Fou escrita y firmada la present, en la ciutat de Valencia, lo dia 26 de Jiner de l' any 1879.—Lo president honorari, Vicent Boix.—Lo secretari, M. Lluch Soler.

NOVAS

Prou coneguda es la agrupació d' escriptors que pendrà part en la redacció de *Lo Renaixement* pera que considerém inútil mostrar al publich nostres proposits. Veurá la llum lo 15 y últim de cada mes. Los molts inconvenients ab que te de lluytar un altre revista catalana avuy sospesa per lo tribunal de imprenta, pera la repartició de las láminas heliográficas entre altres lo malmesas que arribavan als suscriptors de fora (si es que hi arribavan) fa que no publiquem aquesta serie sino en los cassos que ho requereixi 'l text de *la Revista*, con succeeix en lo present número. Entre tant que no millorin las condicions repartirem en son lloch, als suscriptors cada trimestre una obra catalana inédita pera formar la BIBLIOTECA DE LO RENAIXEMENT. Será la primera un tomo de D. Emili Vilanova.

Aquest número correspont al 15 de Janer y publicarem tot seguit lo segon y tercer pera posarnos al corrent.

Felicitem als arquitectes D. Joseph Vilaseca y D. Lluís Domenech per son nou trió. Ja tenian las simpatías del publich barceloní imparcial desde que fou premiat son projecte de panteón á Clavé que avuy admirém á nostre cementiri; havent vingut donchs aquesta nova distinció á confirmar la válua de son merit.

Ab un esplendit banquet obsequiaren en la fonda de Justin un gran número de escriptors y artistas catalans als Srs. Domenech y Vilaseca. Regná lo major entusiasme y 's pronunciaren brindis y poesías dedicats als distingits arquitectos premiats.

Pochs dias després la mare d' un dels dos premiats, Donya María Montaner de Domenech invitá á una vetllada artística literaria á tots los que havian contribuït al indicat obsequi, junt ab las respectivas senyoras celebrantse aquella en sa casa del carrer de Ronda de l' Universitat, ahont se reuniren la major part de nostres mes aplaudits poetes y artistas. D' entre las pessas musicals que formavan part del programa devem fer especial menció de las que cantá

d'una manera inmillorable la Srta. Donya Felissa Ros, entre ellas la cansó catalana á *Teresa* que digué ab sentiment y expressió exquisits.

Vegis ara lo programa d'aquesta interessant vetllada:

Oller: *Lo trasplantat* (noveleta).—Gallard: *Prop la fornal* (poesia) Ixart: *El Taller* (id)—Riera: *Si fa no fa* (proverbi en un acte)—Verdaguer (Jascinto): *Marina* (poesia)—Guimerá: *Fragments de la tragedia Gala Placidia*.—Verdaguer (Alvar) *La torre de Babel* (poesia)—Vilanova: *Lo porter* (quadro en prosa)—Franquesa: *A una noya de quinze anys* (poesia)—Calvet: *Fragment del poema Mallorca cristiana*—Torres y Reyató: *Amorosa* (poesia.)

Executaren además composicions musicals la indicada Srta. Ros, acompanyantla al piano lo Sr. Vallcorba; y los Srs. Vidiella y Ferro.

Los concurrents foren galantment obsequiats ab un ben servit lunch.

Entre 'ls escriptors provensals han pres cos certas desavenencias que sentiriam perjudiquessin aquella renaixent literatura. En una junta celebrada darrerament á Arles lo sindich Mr. Aubanel arribá á abandonar saptadament la sessió per ell presidida.

En la important població de Sant Martí de Provensals s' ha fundat un *Centro Catalanista*. Molt pot esperar lo renaixement catalá de la entusiasta juventut que 'l compon, sobre tot, si com creyem dat son fi de ilustració alcanza la deguda protecció de son ajuntament.

D. Angel Guimerá te escrita una tragedia catalana en tres actes ab lo titol de *Gala Placidia*.

Lo próxim divendres s' estrenará en lo *Teatro Catalá* un drama en tres actes de D. Miquel Draper titulat *Lluytas del cor*. En lo mateix teatro hi ha presentat un altre drama també en tres actes: *Lo nus desfet*.

Quatre calendaris eminentment catalanistas han vist la llum enguany; *Lo calendari Catalá* fundat per D. Francesch Pelay Briz y al present coleccionat per D. Francesch Matheu; *lo Rat-penat* de Valencia que ve coleccionant D. Constantí Llombart; *lo Calendari del Art del Pagés* de son director D. Francisco Tobella y 'l *Calendari del Nunci* publicat per la empresa del setmanari de aquest nom. Tots ells contenen poesias y articles dels escriptors catalans, valencians y mallorquins mes coneguts y son mostra del estat actual de nostra llengua.

Nos ha complagut no veure imposada com en anys anteriors en lo *Calendari Catalá* la ortografia per una escola. Se deu á aixó molta part de son augment de valor literari.

Hem rebut y llegit ab gust l' ultim drama de D. Joseph O. Molgosa. *El sitio de Gerona*, que obtingué un plé lo dia de son estreno, y *Los Cantos de las aves* colecció de poesias de D. Vicens Julbe.

Ha vist la llum un tomo luxosament estampat, primera y notable producció catalana de nostre amich D. Narcís Oller y Moragas, ab lo titol de *Croquis del natural*, que compren quatre quadros ó

noveletas en prosa, de las quals nos ocuparém detingudament en la corresponent secció. Sabém qu' aquesta obra ha sigut adquirida per la «Protecció Literaria.»

Dintre de pochs dias sortirá una obra important catalana de Don Salvador Sanpere y Miquel titulada *Barcelona*.

També l' insigne poeta Mossen Joscinto Verdaguer, está preparant un volúmen de poesías religiosas; titulat *Idilis y cants mistichs*.

Ha cridat en gran manera l' atenció de tot lo públich ilustrat lo número de *La Lluanera* dedicat al eminent artista catalá Mariano Fortuny. Es una valiosa prova del entussiasme que inspiran las glorias catalanas á tots los fills de la terra, tant mes d' estimar quan se manifesta en nacions estrangeras, contribuint així á que sian aque-l-las mes conegudas y celebradas.

Felicitem de tot cor al Director y redactors de *La Lluanera* per l' exit cada dia creixent de sa magnífica publicació.

D. Joan Martorell ha encarregat á D. Salvador Sanpere y Miquel la publicació dels estudis de arqueologia y prehistoria que son germá D. Francisco Martorell y Penya deixá ineditos. Aquestos que veurán la llum ab gran número de láminas serán los següents: 1. L' home primitiu á Catalunya. 2. Monuments megalitichs de Catalunya. 3. Acrópolis y recintos fortificats. 4. Sepulturas olerdulas. 5. Talayots de Mallorca y Menorca. 6. Nurahgs de Cerdenya y 7. Lo teatre romá d' Alcudia.

D. Francesch y Ubach y Vinyeta ha sigut nombrat socio corresponent de la Academia de la Historia de Madrid. Felicitem al amich y company de catalanisme per aquesta distinció deguda á la publicació d' obras en sa nativa llengua.

Ha baixat al sepulcre després de una llarga malaltia lo jove poeta D. Antoni Vila y Guytó, colaborador que ha estat de *La Renaixensa* y un dels catalanistas mes entussiasmas. En aquest número publicuém la desgarradora poesia que escrigué en lo llit de la mort que obtingué menció honorifica en los darrers Jochs Florals de Barcelona.

Al planyens dolorosament per sa perdua voldriam que son recort visqués sempre en l' esperit dels bons catalans.

A Lleyda se ha obert un certamen científich, literari y artistich podenthi, per mes que sigan catalans sos iniciadors concorrehí dels 13 premis sols á dos las lletras catalanas y son los següents:

Un brot de llover ab un escut d' armas de Lleyda present de la *Associació Catalanista* d' aquella ciutat al autor del mellor poema ó oda heróica en que 's cante la reconquesta de Lleyda per Ramon Berenguer IV sent en igualtat de circunstancias preferit lo poema.

Un brot de lliris de plata ofrena del D. Lluís Roca y Florejachs á la mellor llegenda ó narració sia en vers ó prosa preferintse en igualtat de merit la en que 's conmemori un episodi ó succés culminant de la historia de Lleyda.

Las composicions se rebran fins tot lo dia 20 de Abril en lo carrer major de Lleyda núm. 110, acompanyadas del plech clos ab lo nom del autor y domicili, advertintse que no 's farà entrega del premi ó accessit al autor que amagui son nom ó vinga escrit ab anagrama, pseudonim ú altre forma anónima.

En la exposició permanent de casa Parés hem vist aquests darrers dies una colecció de quadros al oli pintats á París per D. Antoni de Sisteré. Molts son los progressos que ha fet en aquest difícil art lo distingit pintor catalá. En sos quadros, que son notables per la brillantés de color, expressió en las figuras y correcció de dibuix, hi destaca sempre la idea principal del autor, presentar las doluras de la vida de família ab tots sos atractius.

Lo Sr. Sisteré que ha vingut á passar uns dias al costat de sa família, tornarà á marxar á París dintre poch temps.

Ha causat gran impressió la noticia d' haver l' eminent escriptor catalá D. Víctor Balaguer, dat lectura en la Academia de la Historia, d' un drama relligiós del sigle XIII, en vers llemosí, acompanyat d' un erudit estudi probant en ell esser fill de nostre teatro antich lo teatro modern.

Aquestas obras han sigut compradas per l' editor D. Abelardo de Cárlos, que las publicará en un folleto y després en *La Ilustracion Española y Americana*.

Felicitém novament al Sr. Balaguer, qui en mitj del bull polítich de Madrid, may ha descuidat lo cultiu de la literatura catalana ni 'ls estudis històrichs.

La falta de lloch nos priva de fer mes estensa aquesta secció. En lo próxim número que sortirà immediatament veurém de completarla.

SUMARI

N. DE VALLS.	Lo concurs del Institut.	1
A. AULÉSTIA Y PIJOAN.	Lo moviment literari catalá en 1878.	7
JOSEPH D' ARGULLOL.	Lligám que's trenca resta lligám. Dictámen sobre 'l projecte del Institut y demás escolas provincials.	16
TEODOR LLORENTE.	A Maria.	33
ANTONI VILA Y GUYTÓ.	Maror y calma.	39
J. SARDÁ.	Bibliografía.	41
	Consistori dels Jochs florals de Barcelona.	44
	Lo Rat penat.	47
	Novas.	50
		53